

Yavrutürk

DERGİSİ

ISSN 2791-8793

YIL: 6 SAYI: 10
MART 2026

TÜRK OCAKLARI DERNEĞİ
BURSA ŞUBESİ'NİN
ÜCRETSİZ YAYIMIDIR.

“Yavrutürk’ü aşkla okuyan yavru Türk’üm.
“**Türk Öğün, Çalış, Güven**” dizine güç versin.

Sevgisinden hiç taviz verme Atatürk’ün,
Çok çalış ki Tanrı sana bire üç versin.”

HAMİT SARAÇ

YUSUF AKÇURA VE TÜRKÇÜLÜK
DÜŞÜNCESİ: ÜÇ TARZI SİYASET'TEN
TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI'NA

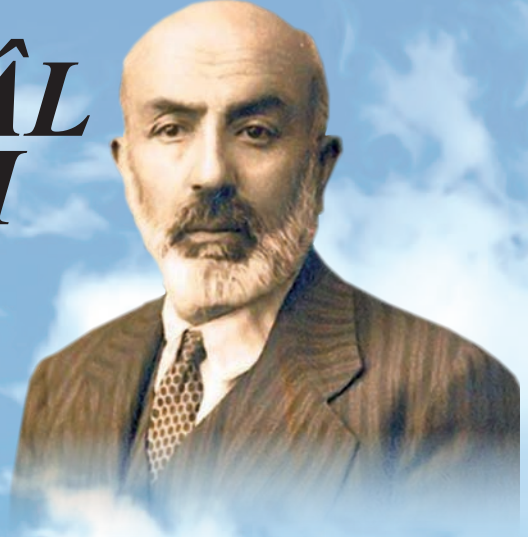

BALKAN TÜRKLERİNİN ZARIF DİRENCİ:
EMİNE İŞİNSU - ÇİÇEKLER BÜYÜR

DİLİMİZ KİMLİĞİMİZDİR:
SOSYAL MEDYADA TÜRKÇE SAVUNMASI

İSTİKLÂL MARŞI

**Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.**

**Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.**

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir îmânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

**"... Allah bir daha
bu millete bir
İstiklal Marşı
yazdırmasın..." ***

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fişkırarak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Ruhumun senden, İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâmahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

O zaman vecd ile bin secde eder varsa taşım;
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-i mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

MEHMET AKİF ERSOY

* Mehmet Akif 1920 yılının sonlarında Maarif Vekaleti tarafından İstiklal Marşı için açılan yarışmaya, verilecek para ödülü dolayısıyla katılmak istemez. Ancak dönemin Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi'nin ısrarı ile yarışmaya katılır. Savaş cephede bütün hızıyla devam ederken, 5 Şubat 1921 tarihinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi'nin gönderdiği mektup üzerine Ankara'da Tacettin Dergâhı'nda yazılan İstiklal Marşı, milli marş olarak kabulünden önce ilk olarak 17 Şubat 1921 tarihinde 468 sayılı Sebülürreşat dergisinde yayınlanır. 724 şiir arasından Akif'in mısraları yarışmayı kazanır. 12 Mart 1921 tarihinde Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi. Akif, kazandığı beş yüz liralık ödülü yoksul kadın ve çocuklar için çalışan Darülmesai adlı hayır kurumuna bağışlar.

Bu şiirde Türk milletinin neye karşı savaştığı, neden savaştığı anlatılır. İmanın her türlü maddi şarttan üstün olduğu telkin edilir. Milli varlığı oluşturan bütün unsurları Akif bu şiirde bir araya getirir. İstiklal Marşı'mız ümit, cesaret, kimlik tanımı, kendini bilme, vatanın önemi, toprağı vatan yapan unsurlar, vatan uğruna canı feda etmek gerektiği, şehitlere şükran, milletin sembolü olan bayrağın ilelebet dalgalanacağına dair inanç gibi Türk milletini ayakta tutan bütün değerleri ifade eder.

DEVLET-İ ÂLİ OĞUZ -2

3

DEMİR DAĞLARIN ARDINDAKİ DİRİLİŞ: ERGENEKON

10

DEDE KORKUT HİKAYELERİ - 10
UŞUN KOCA OĞLU SEGREK

12

TÜRK ORDUSUNUN ASKERÎ SAĞLIK SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

27

3

DEVLET-İ ÂLİ OĞUZ -2
Apdüksamet KIRMIZI

10

DEMİR DAĞLARIN
ARDINDAKİ DİRİLİŞ: ERGENEKON
Hatice Kübra AYDIN

12

DEDE KORKUT HİKAYELERİ - 10
UŞUN KOCA OĞLU SEGREK
Bedinur ÇAKICI

15

YUSUF AKÇURA VE TÜRKÇÜLÜK
DÜŞÜNCESİ: ÜÇ TARZI SİYASET'TEN
TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI'NA
Tuğçe Aleyna TOPTAŞ

18

BALKAN TÜRKLERİNİN ZARIF DİRENCİ:
EMİNE İŞINSU - ÇİÇEKLER BÜYÜR
Ebiha ABAK

21

TÜRK KÜLTÜRÜNDE DAĞ
Fatma ASLAN

25

DİLİMİZ KİMLİĞİMİZDİR: SOSYAL
MEDYADA TÜRKÇE SAVUNMASI
Ayşe Nur SUSUZLU

27

TÜRK ORDUSUNUN ASKERÎ SAĞLIK
SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ
Miraç Furkan KOTAN

32

DESTÂN-I İRÂDE-İ MİLLİYYE ÜZERİNE
Hilâl ADSIZ

Yavrutürk

DERGİSİ

TÜRK OCAKLARI DERNEĞİ BURSA
ŞUBESİNİN ÇOCUK VE GENÇLERE
YÖNELİK ÜCRETSİZ YAYINIDIR.

YAYIN TÜRÜ

Yılda 3 Yayın

YIL:6 SAYI:10

MART 2026

Türk Ocakları Derneği Bursa Şubesi Adına İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Selçuk KIRLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ercüment KARTAL

Editörler

Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU
Bedinur ÇAKICI

Baskıya Hazırlık

Ercüment KARTAL
Görsel Yönetmen

Katkıda Bulunanlar

Türk Ocakları Derneği
Bursa Şubesi Gençlik Kolları
Apdulsamet KIRMIZI
Hatice Kübra AYDIN
Bedinur ÇAKICI
Tuğçe Aleyna TOPTAŞ
Ebiha ABAK
Fatma ASLAN
Ayşe Nur SUSUZLU
Miraç Furkan KOTAN
Hilâl ADSIZ

İLETİŞİM

TÜRK OCAKLARI DERNEĞİ BURSA ŞUBESİ

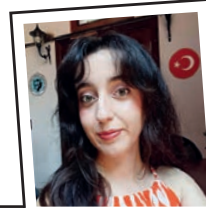
KAMU YARARINA ÇALIŞIR DERNEK
BURSA TÜRK OCAĞI KURT KONAĞI
Demirtaşpaşa Mah. Kasap Hüseyin
Çıkmazı Sok. No:10 Osmangazi / BURSA
www.bursaturkocagi.org.tr
e-posta:bursaturkocagi@gmail.com
Kül. Bak. Yay. Sertifika No: 76811

BASKI

STÜDYO STAR AJANS REK.
GRAF. FOT. HİZ. TİC. LTD. ŞTİ.
Alaaddinbey Mh. 634 Sk. Aydı Plaza
No:24 Nilüfer / BURSA
Tel: (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Dergide yayımlanan yazı ve makaleler
kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
Makalelerin sorumluluğu yazarına,
reklamların sorumluluğu reklam veren
firmalara aittir. Türk Ocakları Derneği Bursa
Şubesi basın ilkelere uymaya söz vermiştir.

GENÇLİK KOLLARI BAŞKANI'NDAN

Bedinur ÇAKICI
Türk Ocakları Derneği Bursa Şubesi
Gençlik Kolları Başkanı

Merhaba Yavrutürk!

Büyük Türkçü, Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün ümidini bağladığı Türk gençliğinin bir neferi olan kıymetli kardeşim;

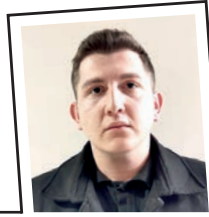
Senin ve daha nice kardeşlerimizin okuması için hazırladığımız Yavrutürk dergimizin yeni bir sayısında daha buluştuk. Bu sayıda senin için farklı farklı konulardan yazılar kaleme aldık, kapakta da bu yazıların büyük çoğunluğundan izleri bir araya getirdik. Bakalım tanıyabilecek misin? Kapağı inceledikten sonra yazının devamına bakabilirsin. :) Geçen sayıdan devam eden *Devlet-i Âli Oğuz* yazımızın devamını Oğuz boylarını temsil eden bir altın yay ve üç gümüş ok ile, Türk'ün tarih sahnesinde yeniden doğuşunu anlatan *Ergenekon Destanı*'ni destanda da Türk'e yol gösteren bozkurt ile, *Dede Korkut Hikayeleri* serimizi okunu ve yayını kuşanmış bir yiğit ile, *Türk Kültüründe Dağ* yazısını arkadaki görkemli dağ ile, *Türk Ordusunun Askeri Sağlık Sisteminin Tarihsel Gelişimi* yazısını Kızılay çadırı ile, *Destan-ı İrade* şiirini ellerinde Türk bayrağı ile cephede koşan şanlı Türk askerleri tasvirleriyle işledik.

Bu sayı mart ayına denk geldi. Mart ayının şanlı tarihimizde pek çok önemli günü barındırması dolayısıyla ben de sana bir küçük hatırlatma yapmak istiyorum. Mehmet Akif Ersoy'un Türk'ün ruhuna işlediği *İstiklal Marşı*'mızın milli marş olarak

kabulü, yedi düveli bir boğaza gömdüğümüz Çanakkale Zaferi ve Türk'ün asırlık çınarı Türk Ocaklarının kuruluşu hep bu aya denk gelen önemli günler. Bağımsızlığımızı andığımız gibi bağımsızlığa giden yolda örgütlenmek için bir araya gelip yüzyılı aşkın süredir hâlâ aynı inançla devam ettiğimizi de anlamak ve anmak gerek. En çok da devletimiz ve milletimiz için gençliğin ne kadar önemli olduğunu anlamak gerek. Gençliğin, genç fikirlerin nasıl büyük bir güç olduğuna bakmak için tam 114 yıldır ayakta duran Türk Ocaklarına bakabilirsin. Onu da vatani kurtarma uğruna gizli gizli mezarlıkta toplanmak zorunda kalan 190 Tıbbiyeli ve Mülkiyeli genç kurmuştu. O gençlerin, arkalarından gelecekleri bilmeden attığı adım küçük bir kıvılcımı yaktı. O kıvılcım 114 yılda sönmeden bir ocak ateşi olarak devam etti. Atatürk'ün dediği gibi "Bu ocağın ateşi çok, pek çok eskidir. Onu, yüzyıllarca, söndürmeye çalıştılar. Fakat buna her teşebbüs edenin ocağı söndü." Ama Türk Ocağı'nın ateşi hiç sönmedi çünkü bu ocağın ateşine hepimiz elimizde meşalelerle yürüyoruz. Bizden de meşaleyi ileride devralacak olan sensin.

Esen kal Yavrutürk!

Bedinur ÇAKICI
Türk Ocakları Derneği
Bursa Şubesi
Gençlik Kolu Başkanı

Apdulsamet KIRMIZI
Bursa Uludağ Üniversitesi
Tarih Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

DEVLET-İ ÂLİ OĞUZ -2

Uzun bir aradan sonra tekrardan esenlikler. Konuya girmeden hemen önce Oğuzlar yazımızda neler gördüğümüzü hemen hatırlayalım. Nasıl ki Bozoklarda daha çok popüler tarihten ki bundan kastım televizyon dizileri ve Milli Eğitim ders müfredatı olmak üzere bildiğimiz boylar varken Üçoklar kolu daha çok bilinmeyenlerden oluşmaktaydı ama okurken en çok ilginizi çekecek tarihsel olaylar Üçoklarda mevcuttu.

Bildiğiniz gibi bizler Oğuzların kollarını ve bu kollardan olan boyları Oğuz Han'ın oğullarından gelen boy ve beyliklerden sırasıyla işleyerek devam ediyoruz. Bu yüzden ki görsel bir şema daha çok hafızada kalmasına neden olacağından hemen alt tarafa bir şema bırakıyorum.

Üçoklar (İç Oğuzlar)

Üçoklar, Türk mitolojisinde "yersel boylar"ı (arzi kavimleri) ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bunlar, Oğuz Han'ın ilk (yerden çıkan) eşinden olan üç oğlu ve onlardan türeyen boylardır. Bunlar da Oğuz Boylarının 12'sini oluştururlar. Gümüş Oklar'ın sahibidirler. 24 Oğuz boyundan 12'sini oluştururlar. Yerle ilgili unsurları temsil ederler. Sözcük, üç oka sahip olanlar manası taşır. Ok sözcüğü birçok kaynakta boy anlamında kullanılmıştır; Onok, Bozok, Üçok. Yine "Oğuz" ve "Oğur" kelimeleri de benzer biçimde kullanılır; On Oğur, Beş Oğur, Şar Oğur, Dokuz Oğuz gibi... Üçoklara "İç Oğuzlar" da denir, sol kolu teşkil ederler.

Kök Alp (Gök Han)

Gök Han - Türk ve Altay mitolojisinde Gökyüzü Kağanı. Kök (Kük) Han olarak da bilinir. Oğuz Han'ın ilk eşinden doğan oğludur. Türk yurdunun sınırsızlığını ve enginliğini simgeler. Göğün enginliği ve sonsuzluğu büyük öneme sahiptir. Gök Han'ın ongunu yani kutsal hayvanı Sungur kuşudur. Maviye çalan bir rengi vardır. Diğer kuşları avlamakta kullanılır.

Bayandır Boyu

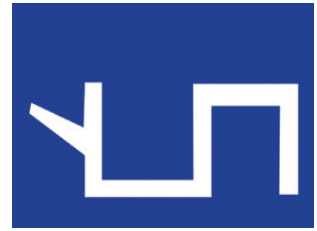
Eski Türkçedeki; bay-"zengin", "zenginleşmek, müreffeh olmak". Günümüz Türkçesinde kelime, "bayındır" halini almıştır. Günümüz Türkçesinde sıfat olarak kullanılmaktadır. Bayındır, "gelişip güzelleşmesi ve hayat şartlarının uygun duruma getirilmesi için üzerinde çalışılmış olan, mamur (yer), abat" anlamında kullanılmaktadır. Bayındırların Anadolu'nun fetih ve iskânına katılmasından sonra Türk tarihindeki en mühim rolleri Akkoyunlu Devleti'ni kurlmalarıdır. Bundan dolayı Akkoyunlu Hânedanı'na Türk kaynaklarında Bayındırlı,

Farsça eserlerde Bayındırıyye adı verilir. Bayındır boyunun damgasını devletlerinin resmî alâmeti kabul etmişlerdir. Böylece Akkoyunlu paralarında, resmî vesikalarında, silâhlarında ve bayraklarında Bayındır damgası görülür.

Akkoyunlu Devleti

Akkoyunlu Devleti haritası en parlak dönem hükümdarı Uzun Hasan'ın döneminde basılan para portresi

Akkoyunlu devlet sancağı

Sancağın üzerindeki yan yatırılmış "ş" harfi benzeri işarete "tamga", devlet adından dolayı "Akkoyunlu tamgası, Kızıl Hun tamgası" denmektedir. Ek bir bilgilendirme olarak üstünde durmak istedim.

Peçenekler Boyu

Peçenekler veya Beçenekler. "İyi, çalışkan, gayretli" demektir. Göktürk Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte ana yurtları olan Batı Sibiry'a'dan ayrılarak geldikleri bilinir. Volga ve Ural Nehri arasındaki bölgeyi merkez edip oradan da Kuzey Kafkasya, Karadeniz, Doğu Avrupa ve Balkanlara akınlar düzenleyen göçebe Türk halkı. Günümüzde hâlâ Marmara, Batı ve Orta Karadeniz, İç Anadolu'nun çeşitli yerlerinde geleneklerini sürdüren Peçeneklerin yaşadığı bilinmektedir. Eskişehir, Ankara, Aksaray arasında bazı köy ve yer adları da bu görüşü desteklemektedir. Ankara'nın Altındağ, Kazan, Çamlıdere ve Sincan ilçelerine bağlı Peçenek adında köyler vardır. Eskişehir'in Han ilçesinde Beçene köyü bulunmaktadır. Romanya, Sırbistan, Moldova ve Balkanlarda yaşamaktadırlar. Kırmızı çizgiler Peçenek boyunun göç yolunu ve kaç kola ayrıldığını gösteriyor.

Sol üstte yapılan göçlerin akınlara dönüşmesiyle birlikte kurulan Peçenek Hanlığı'nın sınırları, sol tarafta ise Eb'ul-feth lakabıyla anılan Sultan Alparslan var. "Nasıl bir bağlantı?" diyebilirsiniz. Şöyle ki; "Yurt Açı" diye niteledirdiğimiz 26 Ağustos 1071 yılında Muş'un Malazgirt ovasında yapılan Selçuklu-Bizans Savaşı'nda Romen Diyojen'in 200 bin kişilik ordusunda Peçenek Türkleri de vardı ve taraf değiştirerek savaşın Selçuklu Türkleri lehine olmasında etkin bir rol oynadılar. Ama asıl merak uyandıran soru bana kalırsa bizi nasıl tanıdılar? Zira İslamiyet'e geçince biz Türklerin dış görünüşleri, savaşırken atılan naralar bile değişmişti. Bu merakımı sizinle de paylaşmak istedim. Sizin bir fikriniz var mı?

Çavuldur Boyu

Bu isimde Çankırı, Amasya illerinde köyler vardır, diye yorumlamıştır. Günümüzde Çankırı ili Kurşunlu ilçesine bağlı Çavundur beldesi, Isparta ili Şarkikaraağaç ilçesine bağlı Çavundur köyü ve Amasya ili Merzifon ilçesine bağlı Çavundur köyü. Ankara ili Çubuk ilçesine bağlı Yukarı Çavundur beldesi ve Aşağı Çavundur köyü bulunur. Ayrıca Türkmenistan'da Çavundur ili vardır. Bu boyların Üçoklar kolundan (sol kolundan) Oğuz Kağan'ın oğlu Gök Han'ın soyundan geldikleri kabul edilir. Kaşgarlı Mahmud'un "Man kışlak: Oğuz ülkesinde bir yer adı." şeklinde tanımladığı bölge Çavuldur boyu. Hazar Denizi kıyısındaki yarım adaya giderek yurt tutmuşlar ve buraya Man Kışlak adını vermişlerdir. 1916 yılında Kilisli Muallim Rıfat'ın yayınladığı Kitâb-i Dede Qorqut 'alâ lîsân-i tâ'îf-i Oghuzân'da "Çavuldur" şeklinde kullanılan bu boy adı, Türkmen dilinde "Çovdur" olarak günümüze ulaşmıştır. Günümüz Türkmenistan'da "Çovdur" adını taşıyan pek çok yer ve yurt adları vardır. Alâmet olarak sungur (akdoğan) kuşunu kullanırlardı. "Çavuldur" kelimesi ünlü, şöhretli anlamında kullanılmıştır. Kaynaklarda bu Çavuldurlar'ın da her yerde aranılan güzel halılar dokudukları haber verilir. Lakin önemli olan bu boya bağlı bir şahsiyetin Türk denizcilik tarihini başlatan kişi olmasıdır.

Çaka Beyliği

Dânişmendnâme'de Çavuldur Çaka adlı bir beyin adı geçer. Çavuldur Çaka, Emîr Kara Tona ve Emîr Turasan Sivas'ta Dânişmend Gazi ile vedalaşıp İstanbul yönüne doğru yola çıkarlar. Dânişmendnâme'de bir daha ondan söz edilmez. Reşidüddin'in Câmi'u't-tevârih'indeki Selçuklular bölümünde de Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'na katılan kumandanları arasında Çavuldur da zikredilir. Emîr Çavuldur aynı esere göre Maraş ve Sarız (Sarus) yörelerini fethetmiştir. Câmi'u't-tevârih'te adı geçen bu emîr, Dânişmendnâme'de geçen Çavuldur Çaka'dan başkası değildir. Bu Çavuldur Çaka'nın da Anadolu'ya yapılan akınlardan birinde çok genç

yaşta Bizanslılarca esir alınarak sarayda yetiştirilen Çaka Bey olduğunda şüphe yoktur. 1083 yılından sonra İstanbul'dan İzmir'e kaçan Çaka Bey'in orada bir beylik kurduğu ve meydana getirdiği donanma ile Sakız ve diğer bazı adaları idaresi altına aldığı bilinmektedir. Bu yüzden ki Türk Kara Kuvvetleri'nin kuruluş tarihi nasıl ki Mete Han'ın tahta çıkışıysa Türk Deniz Kuvvetleri'nin kuruluş tarihi de Çaka Bey'in esaretten kurtulup bağımsız olduğu yıldır.

İlk Türk Amiral
Damat Çaka Bey

Çepniler I. Dünya Savaşı akabinde Rum ve Ermeni isyancı milislerine karşı savaşıp Doğu Karadeniz'de sivil isyanları bastırmışlardır. Atatürk 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığında Giresun Çepnilerinden olan Topal Osman Ağa ve arkadaşlarını Milli Mücadele'ye davet etmiş ve Kâzım Karabekir'in de tavsiyesiyle de kendisine Giresun civarı Çepnilerinden oluşan bir muhafız kıtası seçmiştir.

Çepni boyunun ülkemiz genelinde dağılımını gösteren harita.

Çepni Boyu

Çepniler, Selçuklu'nun Anadolu'yu fethi ile birlikte bölgeye gelip Doğu Karadeniz bölgesi başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu ve Batı

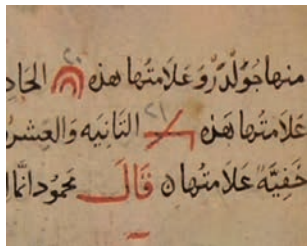
Anadolu bölgelerine yerleşmişlerdir. Başta Hacıemiroğulları Beyliği olmak üzere devletler ve yapılar kuran Çepniler; Karadeniz'in Türkler tarafından fethi, iskanında ve Karadeniz kültürel yapısında önemli rol oynamışlardır. Osmanlı hakimiyetine girene kadar çoğu Alevi-Bektaşî mezheplere mensup olan Karadeniz Çepnileri çoğunlukla Sünniliğe geçmiş olsalar da Anadolu'da yaşayan diğer Çepni grupları hâlâ Alevi mezhebine mensuptur. Ek bir bilgi olarak Çepniler inatlıkları ve gözü karalıklarla nam salmıştırlar.

Atam Oğuz Kağan'ın oğullarından devam ederken sıra Dağ Han'a ve onunda oğullarının adını taşıyan diğer boylara geldi.

Dağ Han

Dağ Han - Türk ve Altay mitolojisinde Dağ Kağanı. Tav (Tağ, Tak, Dak) Han olarak da söylenir. Türk devletinin ululuğunu ve büyüklüğünü simgeler. Bazı dağlar Türklerce kutsal kabul edilir. Altay Dağı, Tanrı Dağı vs. Ayrıca mitolojik dağ motifleri mevcuttur. Demir Dağ, Bakır Dağ, Buz Dağ, Kil Dağ, Or Dağ,

Dîvânü Lugâti't-Türk'te geçen Çepni tamgası

Hacı Emiroğulları Beyliği sınırlarını gösteren harita

Kuz Dağ, Kur Dağ, Ak Dağ gibi... Ongunu uçkuştur. Mitolojik dağların en önemli üç tanesi şu şekildedir.

Altındağ: Gökyüzündedir. Dokuz rüzgarın kesiştiği yerde başlar.

Demirdağ: Yeryüzündedir. Dokuz ırmağın kavuştuğu yerdedir.

Bakırdağ: Yeraltındadır. Dokuz yeraltı denizinin birleştiği yerdedir.

Salur Boyu

Kılıç sallayan anlamına gelir. Anadolu'da Salur boyuna mensup halkın yaşadığı bölgelerde Salur ismini taşıyan çok sayıda köye rastlanmaktadır. Bu soydan gelenlerden bir grup, İskilip'te Salur köyünü kuranlar. Günümüzde Salur soyadı olarak da taşınmakta. Bugün çağdaş Türkmenlerin kökeni "kılıç sallayan" anlamına gelir. Anadolu'da Salur boyuna mensup halkın yaşadığı bölgelerde Salur ismini taşıyan çok sayıda köye rastlanmaktadır. Salur boyu Türkmenistan, Özbekistan, Afganistan, Irak ve İran'da aynı kökten olan Çin'deki Salar uyruğu Salur boyundan gelmekte olduğu tahmin edilse de Salurlar asıl Hazar etraflarda yaşamış ve oradan İran, Horasan ve Orta Asya ve Anadolu bölgelerine kadar dağılmış. Günümüzde Çin'in resmî olarak tanınmış 56 etnik grubundan bir Türk halkıdır. Tarih boyunca Salar, Salır, Salgur, Salur boyu adları verilmiştir

Alayuntlu Boyu

Alayuntlu kelimesi "ala tenli", "at" bu cins isimdir. Günümüzde Anadolu'da Kütahya şehrinin 11 km güneydoğusunda bulunan "Ala-

yund" adında bir köy vardır, zamanla Alayunt. olarak yazılmıştır. Ayrıca, Mardin ili, Dargeçit ilçesi, merkez bucağına bağlı Alayunt isminde bir yerleşim birimi de vardır. Ulayuntluğ boyunun ongunu yağalbay, yani gece çakırdoğanıdır.

Eymür Boyu

Bu boyların Üçoklar kolundan (sol kolundan) Oğuz Kağan'ın oğlu Dağ Han'ın soyundan geldikleri kabul edilir. Eymür ismi Oğuz Han'ın oğullarından Üçoklardan Dağ Han'ın oğlu Eymür'den gelmektedir. 1071'den 500 yıl önce Anadolu'ya ilk gelen Oğuz boyunun Eymürler olduğu mezar taşları ve tarihi kalıntılardan öğrenilmiştir. Türklerin Anadolu'ya girişi 1071 den önce Eymürler ile başlamış.

Eymür kelimesi "iyi durumda, varlıklı" anlamında kullanılmıştır. Anadolu'da birçok yerleşim birimleri ismini bu boydan almıştır. Anadolu'da Ankara'nın bir buçuk kilometre güneyinde Dikmen köyü arkasında, aynı "Eymür" isminde bir göl bulunur. Tokat, Reşadiye'de Eymir adında bir köy vardır. Bayburt'un Demirözü ilçesi Aydın'ın Ataeymir köyü (halk arasında Eymir olarak söylenir) yakınlarında bu boy zamanında yerleşmiş ve bugün hâlâ yaşamını sürdürmektedir. Ayrıca yörede Eymür adını taşıyan bir yerde vardır.

Boydan dolayı ismini alan Eymür Gölü

Yüreğir Boyu

13. yüzyılda Cengiz Han önderliğindeki Moğol istilasından kaçarak günümüzde Yüreğir olarak bilinen Adana'nın Misis havzasına yerleşen bu boy bölgede Ramazanoğlu Beyliği'ni kurmuş, daha sonra 400 yıl boyunca döne-

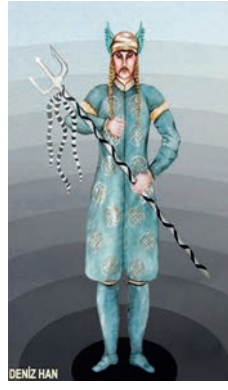
min en güçlü devleti olan Memlûk Devleti'nin (Ed-Devletü't-Türkiyye) alt beyliği olarak varlığını sürdürmüştür. 16. yüzyılda Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim Memlûk Devleti'ni yıkınca, son Ramazanoğlu beyi Pir Mansur Osmanlı İmparatorluğu'na gönüllü olarak katılmıştır. Günümüzde bu Türkmen aşireti Anadolu'da en çok bilinen Oğuz boylarından birisidir. Bunun bir sebebi de Anadolu'da Osmanlı Devleti'ne en son katılan beylik olmasıdır. Halen Misis, Cebelnur (Davudi) dağı, Piribeyli ovası, Ceyhan havzası, Yumurtalık bölgesinde yaşayan Türkmen-Yörük ahalinin tamamına yakını bu boydan gelmektedir.

“Yüreğir” kelimesi “işleri düzenli, işleri yolunda” anlamında kullanılmıştır.

Deniz Han

Deniz Han - Türk ve Altay mitolojisinde Deniz Kağanı. Tengiz (Dengiz, Teniz) Han olarak da söylenir. Moğollar ise Tengis Han şeklinde anar-

lar. Türk Devleti'nin denizlerdeki egemenliğini ve etkinliğini simgeler. Ongunu çakır kuşudur. Bu kuş maviye çalan rengi nedeniyle denizi çağrıştırır. Ayrıca destandaki gökten inen kurt mavi bir ışığın içindedir ve bu aynı zamanda göğün rengidir. Cengiz Han'ın adını bu söylenenden esinlenerek aldığı söylenir. Çünkü Cengiz gerçek ismi değildir, bir unvan olarak verilmiştir. Sonsuzluğu, kurduğu devletin genişliğini ve kendisinin büyüklüğünü simgeler. Türk mitolojisinde ezelde hiçbir şey yokken uçsuz bucaksız bir deniz vardır. Daluy/Taluy sözcükleri masalarda ve efsanelerde okyanus anlamında kullanılır.

İğdir Boyu

İğdir ya da İğdır 12 kolu bulunan Üçoklar'ın bir koludur. Anadolu'nun çeşitli yörelerindeki bu isme sahip olan köyler boyun varlığını temsil etmektedir. Ayrıca Türkmenistan'ın Dashoguz eyaletinde de İğdir köyü vardır. Kastamonu Araç ilçesine bağlı İğdir beldesi, Malatya Hekimhan ilçesine bağlı İğdir köyü, Tokat Zile İlçesine bağlı İğdir Köyü ve Ankara Kızılcahamam ilçesine bağlı İğdir Köyü bu boy tarafından kurulmuştur. Bu boy Bayburt ili merkez civarında ve İğdir ilinde yoğun bir şekilde yerleşim göstermişlerdir. İğdir'in ismi ise İğdir boyundan gelmektedir. Coğrafya olarak birbirinden uzak yerleşim yerlerinin İğdir ismini taşımasının sebebinin tarihçiler Büyük Selçuklu Devleti'nin parçalayarak iskan ettirme politikasına bağlarlar. Kürt coğrafyasında yaşamış olmaları Kürt kültüründen etkilenmelerine sebep olmuştur bölgedeki milletler ile asimile olmuşlardır ama hâlen bazı Türk gelenekleri devam etmektedir. İran'da yaşayan İğdir Türkleri Farsça Türkçe ve çoğu Kürtçe bilmektedir çoğu İğdir Türk'ü kendini Kürt, Fars veya Arap zannetmektedir, sebebi ise aynı coğrafyada yaşamalarıdır.

Bügdüz Boyu

“Tevazuh gösteren” anlamına gelen Oğuz Türklerinin Üçoklar kolundan bir boydur. Oğuzların Müslümanlaşmaya başladıkları 10.

yüzyılda batıya göç olayında önemli rol oynadılar. Daha çok Batı Anadolu'ya ve Orta Anadolu'ya gelip yerleşmişlerdir. Tasavvufi bir boy olarak ortaya çıkmışlardır. Bu yüzdendir ki fazla varlık göstermeden buldukları coğrafyaya karışmışlardır. Lakin tarihte kendilerinden çıkma bir halk ozanı vardır:

Bıyığı Kanlı Bügdüz Emen

*Peygamberin
huzurunda yüz gören
Şaşı gözle eğri
bakıp uz gören,
Yedi iklim dere tepe
düz gören,
Bügdüz Emen,
"Ulu Tanrı bir!" dedi.
"Yettim ağam Salur
Kazan vur!" dedi*

Yıva Boyu

Yıva'nın "mertebesi hepsinden üstün" mânasını taşıdığı, ongunlarının ise çağrı (çakır kuşu) olduğu yazılmıştır. Moğol devrinden sonra İran'da Yıva adıyla büyük bir oymak görülmez; ancak Safevî devrinde Kaçar boyunun obaları arasında Yıva adına rastlanır. Kaçar boyunun Anadolu'dan (Bozok yöresi) olduğu ve XV. yüzyılın ikinci yarısında bu ülkeden ayrılıp Kuzey Azerbaycan'daki Gence yöresinde yurt tuttuğu bilinmektedir. Timur ve Beyazıt Han arasındaki esir hükümdarlardan olan Karakoyunlu kara Yusuf'un kurduğu devlet de bu boydandı.

Kınık Boyu

Geldik tarihte de adını çok duyduğumuz Osmanlı'yı en çok uğraştıran ama tarihte muazzam iz bırakan Selçuklu Devleti'ni ve ondan çıkma Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurucu boyuna. Ebu'l Gazi Bahadır Han, 17. yüzyılda yazdığı Şecere-i Terakime adlı eserinde Selçuklu Hanedanı'nın padişahlığı ele geçirmelerini anlatırken onların tavrını şöyle belirtir: "Selçuklu Hanedanı Türkmen olup, kardeşiz deyip ile ve halka faydası dokunmadı. Padişah olunca, Türkmen' in Kınık uruğundanız, dediler ve padişah olduktan sonra Efrasiyab'ın bir oğlu Keyhüsrev'den kaçıp, Türkmen'in Kınık uruğunun içine varıp onda büyüyüp kalmıştır. Onlar biz onun oğulları ve Efrasiyab'ın neslinden oluyoruz deyip, atalarını sayıp, 35 göbekte Efrasiyab'a eriştirdiler".

Anadolu'nun batısında Kınık varlığına İzmir'in Kınık ilçesi ve Afyonkarahisar'ın Kınık kazası doğusunda ise Giresun'un Şebinkarahisar ilçesinin Kınık köyü örnek gösterilebilir.

Kınıklar, Selçuklu Devleti'nin kuruluşunda ve büyük bir imparatorluk haline almasında kurucuların kendi boylarından olmasından dolayı önemli roller oynamışlar ve bunun için ülkenin her tarafına dağılmışlardı. XVI. yüzyıla ait Osmanlı tahrir defterlerinde Kınıklara ait seksen bir yer adı tespit edilmiştir. Bu da Anadolu'nun bir Türk yurdu haline gelmesinde Kayı, Avşar ve diğer birkaç boy ile birlikte Kınık boyunun da birinci derecede tesirli olduğunu ortaya koymaktadır. Kınık yer adlarından dokuzar köy Ankara ile Kütahya'da, sekiz köy Sivas, altı köy Hudâvendigâr (Bursa ili) ve Konya, beşer köy Çankırı ile Karahisarısâhib, dörder köy de Malatya ve Kastamonu sancaklarında bulunmaktaydı.

Kaynakça

- Türk tarih kurumu türkmenler teşkilatı boy kurumu
- Bir Memlûk Kaynağında Yer Alan Oğuz/Türkmen Boyları ve Damgalarına Dâir Bir Değerlendirme Belleten dergisi
- Faruk Sümer - Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilâtı-
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2787688>
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/oguzlar>
- OĞUZLAR Türkiye, Azerbaycan, İran, Irak ve Türkmenistan Türkleri'nin ataları olan Türk kavmi

Hatice Kübra AYDIN
Bursa Uludağ Üniversitesi
Türkçe Öğretmenliği 2. Sınıf Öğrencisi

DEMİR DAĞLARIN ARDINDAKİ DİRİLİŞ: ERGENEKON

Türk tarihinin derinliklerinde, zamanın tozlu sayfaları arasında yankılanan en güçlü seslerden biri Ergenekon'dur. Bu sadece bir kaçışın değil, yok olmanın eşiğine gelmiş bir milletin küllelerinden yeniden doğuşunun hikayesidir.

Her şey, kadim Moğol illerinde İl Han'ın hüküm sürdüğü, Türk boylarının huzur içinde yaşadığı o eski günlerde başladı. Ancak bu huzur, Tatarların hükümdarı Sevinç Han'ın kalbindeki kıskançlık ve öfkeyle gölgelendi. Sevinç Han; Kırgızları ve diğer pek çok boyu hileli vaatlerle yanına çekerek Türk yurduna devasa bir orduyla saldırdı. Savaş meydanları kan gölüne döndü, gökyüzü feryatlarla doldu. Sevinç Han'ın ordusu, İl Han'ın yiğitlerini ağır bir yenilgiye uğratmakla kalmadı, Türk neslini yeryüzünden silmek istercesine her canı kılıçtan geçirdi. Bu büyük soykırım-

dan, Tanrı'nın bir inayeti olarak sadece İl Han'ın küçük oğlu Kıyan, yeğeni Nöküz ve onların iffetli eşleri sağ kalabildi. Arkalarında bıraktıkları yıkılmış yurtlarına bakarken, damarlarındaki asil kanı geleceğe taşımak için tek çareleri vardı: Kimsenin ayak basmadığı, güneşin bile gizlice süzülmediği, kuş uçmaz kervan geçmez bir sığınağa ulaşmak.

Yabani koyunların sarp kayalıklarda, uçurum kenarlarında izlediği gizli ve tehlikeli patikaları takip eden bu küçük kabile, günlerce süren meşakkatli bir yolculuğun sonunda yüksek dağların kalbinde daracık bir geçide ulaştı. Bu geçit öyle dar, öyle sarptı ki düşman değil, rüzgar bile oradan geçmeye korkardı. Ancak geçitten içeri adım attıklarında karşısına çıkan manzara onları hayrete düşürdü; burası adeta Tanrı'nın Türk milleti için sakladığı saklı bir cennet, bir yaşam pınarıydı. İçinde

billur gibi akan derelerin çağladığı, meyve dallarının bereketten eğildiği, her türlü av hayvanının korkusuzca dolaştığı bu korunaklı vadiye, "maden yeri" anlamına gelen Ergenekon adını verdiler. Türk'ün kaderi, bu devasa dağların arasındaki avuç içi kadar kutsal toprakta yeniden mühürlendi.

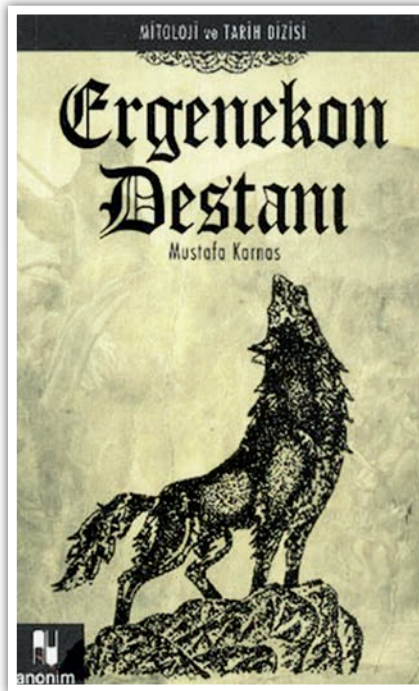
Kıyan ve Nöküz'ün soyları Ergenekon'da asırlarca huzur içinde boy verdi. Zaman, bir su misali Ergenekon'un pınarlarından akıp giderken, Türkler bu vadiye bir çığ gibi büyüdüler, güçlendiler ve yeniden bir millet oldular. Dört yüzyıl boyunca dış dünyadan kopuk, sadece kendi erdemleri ve zanaatlarıyla yaşayan bu topluluk o kadar çoğaldı ki, artık uçsuz bucaksız görünen meralar sürülere, geniş obalar ise insanlara sığmaz oldu. Türk'ün ruhundaki o enginlere sığmayan coşku, artık bu "hapishane cennete" dar geliyordu. Ancak bir sorun vardı: Atalarının yüzyıllar önce geçtiği o dar geçit, geçen zamanın ve değişen doğanın etkisiyle kaybolmuş, unutulmuştu. Çevrelerini saran heybetli, dumanlı dağlar artık onları koruyan bir kalkan değil, hürriyetlerine engel olan aşılmaz bir duvar haline gelmişti.

Özgürlük aşkı, bir kez daha Türklerin yüreğinde yangın misali filizlendiğinde, kurultay toplandı ve Ergenekon'un her bir köşesinde çıkış yolları arandı. Ancak her yol sarp kayalıklarda son buluyordu. İşte o an, bilgeliğiyle tanınan bir demirci ustası öne çıktı. Dağın bir yamacını göstererek, "Bu dağ demir cevherinden oluşur. Eğer ateşi harlar, demiri dize getirirsek, bu dağ bize geçit

verir!" dedi. Bu fikir, bir milletin umudu oldu. Vadi halkı seferber oldu; dağın demir yamacına bir sıra odun, bir sıra kömür dizildi. Yetmiş dev körük, yetmiş ayrı noktaya kuruldu.

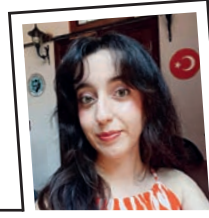
Ateş yakıldı, körükler hep bir ağızdan harlanmaya başlandı. Ateşin sıcaklığı göğün yedi katına ulaştığında, o sarsılmaz sanılan koca demir dağ yumuşadı, kor haline gelip eriyerek akıverdi. Açılan yol, yüklü bir devenin geçebileceği kadar geniş, hürriyete açılan bir kapı kadar görkemliydi. Türkler, bu ateşten imtihanı vererek yeniden dünya sahnesine çıktılar. O an, nereden geldiği bilinmeyen gök yeleli bir Bozkurt belirdi ve Türk'ün önüne düşerek onlara kılavuzluk etti. Ergenekon'dan taşan bu yeni ve güçlü ordu, atalarının eski yurtlarını bir bir geri alarak hürriyetlerini tüm cihana ilan etti.

Ergenekon'dan çıkışın gerçekleştiği o kutlu gün olan 21 Mart, o günden beri Türk milleti için sadece baharın gelişi değil, bir şahlanış ve özgürlük bayramı olan Nevruz olarak kutlanmaktadır. Her yıl yakılan büyük ateşler, aslında Ergenekon'da dağı eriten o kutsal ateşin birer kıvılcımdır. Hakanın örs üzerinde dövdüğü o kızıl demir, sadece bir gelenek değil; bir milletin en dar zamanında bile kendi yolunu emeğiyle, azmiyle ve ateşiyle açabileceğinin ebedi kanıtıdır. Bugün Anadolu'dan Türkistan'a kadar uzanan coğrafyada yankılanan her çekiç sesi, Ergenekon'un sönmeyen ateşini ve Türk'ün bitmek bilmeyen yaşam iradesini selamlamaya devam etmektedir.

Kaynakça

- [https://tr.wikisource.org/wiki/Ergenekon_Destan%C4%B1_\(T%C3%BCrkiye\)](https://tr.wikisource.org/wiki/Ergenekon_Destan%C4%B1_(T%C3%BCrkiye))
- <https://www.scribd.com/document/501430863/Ergenekon-Destani>
- <http://www.turkosfer.com/ergenekon-destani/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Ergenekon_Destan%C4%B1

Bedinur ÇAKICI
Bursa Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans Mezunlu

DEDE KORKUT HİKAYELERİ - 10

UŞUN KOCA OĞLU SEGREK

Oğuz ilinde Uşun Koca denilen bir er vardı. Bu er kişinin de iki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Egrek'ti. Bahadır, deli, güçlü bir yiğitti. Bayındır Han'ın divanına ne zaman istese varır tüm beyleri geçip öne kurulurdu. Beyler beyleri Kazan önünde otururdu, kimseye iltifat eylemez idi.

Bir gün beylerle otururken Ters Uzamış derler bir Oğuz yiğidi vardı. Egrek'e şöyle dedi: " Bre Uşun Koca Oğlu, burada oturan beylerin her biri oturduğu yeri kılıcıyla aldı. Sen baş mı kestir, kan mı döktün, aç mı doyurdun, çıplak mı giydirdin?" dedi. Egrek: " Bre Ters Uzamış, baş kesip kan dökmek hüner midir?" dedi. Ters Uzamış'ın "Hünerdir." sözü sinirine dokundu, Kazan Bey'den akın diledi. İzni aldıktan sonra yanına aldığı yiğitlerle sefere çıktı.

İlleri alarak ilerleyen Egrek, Gökçedeniz'e kadar geldi. Kafirlerle ait Alınca Kalesi'ne

vardı. Kafirin casusları, Oğuz ilinden gelen bu akıncıları komutanlarına iletiler. Haberi alan kafir askerleri Egrek ve yiğitleri üzerine saldırdı. Kanlı savaş sonrası Egrek ve yiğitleri yenildi, Egrek esir edildi. Kara kara dağlardan haber aştı, kanlı kanlı sulardan haber geçti, Uşun Koca'nın evi önünde feryat koptu. Beyazlar giyen kızı ve eşi siyahlar giydi; Uşun Koca, "Oğul, oğul!" diye eşi ile ağladı. Oğuz illeri Egrek'in esaretini öğrenip yas tuttular.

Aradan yıllar geçti, Egrek'in küçük kardeşi Segrek büyümüş, yiğit bir delikanlı olmuştu. Ağabeyinin tutsak olduğundan haberi yoktu. Düşünde yemek içmekten döndüğü bir gün bir çocukların birbirini itip çekiştirdiğini görüp şaplağı indirmiş. Oğlan: "Bre bizim öksüzlüğümüz yetmez mi, niye bize vurursun? Hünerin varsa kardeşin Alınca Kalesi'nde esirdir, var onu kurtar." dedi. Segrek, kardeşinin adını

sordu. “Şimdi Egrek’e Segrek yakışır. Kardeşsiz Oğuz’da duramam.” deyip ağladı. Anasının evine geldi. “Ana, Oğuz ilinde dernek varmış, yemek içmek sırasında bir ulak geldi. Egrek adında bir yiğit varmış. Çok zamandır kafir elinde esirmiş. Kâdir Tanrı yol vermiş çıkıp gelmiş. Büyük küçük herkes onu karşılamaya gitti. Ben de gideyim mi?” diye sormuş. Anası şöyle soylamış:

“Ağzın için öleyim oğul!
Dilin için öleyim oğul!
Güvendiğim dağlar yıkılmıştı.
Geri yükseldi.
Akıntılı sularım çekilmişti.
Yeniden çağıladı.
Koca ağacımın dalı budağı kurumuştu.
Filizlenip yeşerdi şimdi.
Durma oğul, durma!
Herkesten ileri var.
O yiğide yetiş.
Karşısında el bağlayıp selam ver.
Elini öp, boyuna sarıl.
‘Ağam, kardeşim!’ de.
Ne duruyorsun?
Koştur!”

Segrek, bileceğini bilmiş. Anlayacağını anlamış. “Benim de ağam, arkam var imiş.” deyip sevinmiş. “Ağam, kâfir elinde esir. Kim bilir, şimdi neler çekiyor!” deyip gözleri bulutlanmış. Erkekliğe sığdıramadığı için göz yaşlarını içine akıtmış. Birden nevri dönmüş. Anasına hiddetlenmiş. Bağırıp çağırmış. Öfkesi dilinden dökülürmüş: “Ana ağzın kurusun. Dilin çürüsün. Madem bir kardeşim var idi. Bunu el gün bilirdi de benden niye gizlediniz? Artık benim de kardeşim varmış. Kaygılanmam. Kardeşim tutsak iken ben Oğuz’da durmam.” deyip yürümüş. Bu sırada babası çıkagelmiş. Oğlunun dediklerini duymuş. Uşun Koca, Segrek’i kucaklayıp, “Yalan oğlum! O haber yanlış! Dedikleri senin ağabeyin değil. Başkasıdır. Dur! Aksakallı babanı ağlatma. Ak perçemli ananı sızlatma. Bize evlat acısı yaşatma!” demiş. Yaşıyorsa onu kurtarmak için, öldüyse de kanını yerde koymamak için sefere çıkmak istedi. Kazan Bey, gözü yaşlı Uşun Koca’ya akıl verip Segrek gitmesini diye onu evlendirmeyi söylemiş.

Segrek’in bir yavuklusu varmış. Adı da Balkaymak’mış. Balkaymak hanım hanımcık, güzel bir kızmış. Yüzünü gören gonca gördüm sanırmış. Sesini duyan su çağıladı sanırmış. Güzelliği,

neşesi bir yana dursun. Bir iş bilir, aş taşırırmış ki onun minderine oturan kalkmak istemezmiş. Ekmeğini yiyen doymak bilmezmiş. Oğuz ilinde bu kızın bir eşi arkadaşı daha yokmuş. Uşun Koca, acele düğün eylemiş. Oğlunu bu kız ile evlendirmiş. Segrek’i gelin odasına koymuşlar. Segrek, kız ile aynı döşeğe çıkmış. Ama kızın yaşmağını açıp yüzüne bile bakmamış. Kılıcını sıyırıp aralarına uzatmış. Arkasını dönüp yatmış. Gelin kız, “A yiğidim! Günahım ne de yüzüme bakmazsın! Şu kılıcı aramızdan kaldır. Murat ver. Murat al.” demiş. Segrek, kıza hiddetle, “Ağabeyimin yüzünü görmeden, ölmüş ise kanını almadan bu gerdeğe girersem kılıcımınla doğranayım. Okumla vurulayım. Oğlum doğmasın. Doğarsa on yaşına varmasın.” demiş. Şart üstüne şart koşmuş. Biraz sakinleşince, “Kız sen beni bir yıl bekle. Bir yılda gelmezsem iki yıl bekle. İki yılda gelmezsem üç yıl bekle. Üç yıla kadar gelmezsem, o zaman bil ki ölmüşüm. Aygır atımı boğazla. Aşımı ver. Ondan sonra da gözün kimi tutar, gönlün kimi severse ona var.” demiş. Ayağa kalkmış. Zırhını giyinmiş. Diz bağını, kol bağını bağlamış. Tavladan bir at çıkarıp eyerlemiş. Tam yürüyeceği sıra kız önüne atılmış. Sevdiği de engel olamamış. Ai-

lesiyle vedalaşan Segrek tek başına yola koyulmuş.

Üç ün üç gece at koşturmuş. En sonunda dayanamadı uyumak istemiş. Zaten Oğuz'un başına ne gelirse bu uykularda gelirmiş. Kafir casusları Segrek'in gelmek üzere olduğunu da komutanlarına haber etmiş. Kafir altmış adamla birlikte Segrek'in üstüne saldırmış. Segrek uyurken atının huysuzlanması üzerine uyandı ve gelen atlıları görmüş. Salavat getirerek kılıcını eline aldı ve atına binmiş. Kafirlerin birçoğunu öldürmüş, kalanlar dağılıp kaçmışlar. Bu duruma kızan komutan bu sefer yüz kafir yollamış. Segrek yine uykusundan uyanıp savunmaya geçmiş. Yüz kafiri de savuşturmuş. İyiden iyiye Segrek'ten korkmaya başlayan kafirler, zindana attıkları Egrek'i çıkarmışlar. İleride bir kişinin çobanlara ve hayvanlara zarar verdiğini, eğer onu yenerse kendisini salacaklarını söylemişler.

Egrek uyuyan yiğidin yanına gelmiş. Kardeşi olduğundan habersiz soylamış:

“Yurdundan yuvasından ayrılan yiğit!
Yelesi kara, cins atıyla yol alan yiğit!
Gurbete gelen yatar mı böyle?
Benim gibi ellerini bağlatma.
Annen ile babanı ağlatma.
Gafil olma yiğit kaldır başını!
Zalim kâfir sardı dört bir yanını.”

Segrek kalkıp tam kılıcı Egrek'in boynuna geçireceği sırada Egrek'in elindeki kopuzu görmüş. “Bre kafir! Dedem Korkut hürmetine

vurmadım. Eğer elinde onun kopuzu olmasaydı; ağabeyimin başı için seni iki parçaya bölerdim.” deyip kılıcını kınına sokmuş. Egrek'in elinden kopuzu çekip almış: “Kardeş uğruna sabah erkenden yollara düştüm. Üç gün, üç gece at koşturdum. Alınca Kalesi denilen yere geldim. Kalenizde esir var mıdır, bre kâfir söyle bana! Kara başım kurban olsun bugün sana!” demiş.

Egrek, Oğuzlardan gelen bu yiğidi tepeden turnağa süzmüş. “Acaba bu yiğit beşikte koyup geldiğim küçük kardeşim mi?” diye içinden geçirmiş. Emin olmak için nereden geldiğini, kimin oğlu olduğunu sormuş. Segrek de ağabeyi için sefere çıktığını, memleketini ve atasının adını söylemiş. Kardeş olduklarını anlayan iki kardeş kucaklaşmışlar. İki birlikte kafirin üzerine saldırarak yenmişler. Atlarına binip Oğuz ilinin yolunu tutmuşlar.

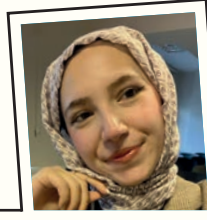
Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Üç gün, üç gece yol gitmişler. Sonunda Oğuz hudutlarına yetmişler. Segrek, ağabeyi Egrek'i kâfir elinden çekip alınca babasına müjde göndermiş. Aksakallı Uşun Koca, müjdeyi alınca şâd olmuş. Ev halkıyla beraber yollara dökülmüş. Oğullarını davullarla zurnalarla karşılamış. İki oğlunu bir bağrına basmış. Bir birini, bir birini öpüp koklamış. Hasretlik gidermiş. Uşun Koca, o gün büyük otağlar diktirmiş. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kestirmiş. Büyük oğluna da eş bulup düğün etmiş. Dedem Korkut gelmiş. Bunların düğününde neşeli havalar çalmış. Egrek ile Segrek'in yiğitliğini övmüş. Aslını neslini anlatmış. Sonra da beş kelime

dua kılmış: “Eninde sonunda uzun yaşın ucu ölümdür. Ölüm vakti geldiğinde Allah arı imandan ayırmasın. Her ne günahınız varsa Allah, adı güzel Muhammed'in yüzü suyu hürmetine bağışlasın. Âmin diyenlerin Allah yüzüne baksın. Hanım hey...”

Kaynakça

Muharrem Ergin- Dede Korkut Kitabı

Tuğçe Aleyna TOPTAŞ
Bursa Uludağ Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler 4. Sınıf Öğrencisi

YUSUF AKÇURA VE TÜRKÇÜLÜK DÜŞÜNCESİ: ÜÇ TARZI SİYASET'TEN TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI'NA

Bir imparatorluk çökerken en çok tartışılan sorun toprak parçaları değil kimlikti. 20. yüzyılın başlarında askeri yenilgiler, ekonomik kayıplar ve sıklıkla artan milliyetçilik akımlarıyla sarsılan Osmanlı Devleti'nde asıl krizi oluşturan şey "Biz kimiz?" sorusuydu. Çok uluslu bir imparatorluk, modern ulus-devlet çağında var oluşunu nasıl devam ettirebilirdi? İşte Yusuf Akçura tam da bu tarihsel dönüm noktasında yerini almıştı.

Akçura, 1904 senesinde kaleme alıp yazdığı *Üç Tarzı Siyaset* adlı makalesinde, Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük olmak üzere üç farklı siyasi görüşü karşılaştırdı. Nitekim bu yazıyı sadece bir tercih yazısı olarak okumak eksik kalır. Yusuf Akçura, bir çözüm arayışındansa aslında gelecek tasavvuru ortaya koyuyordu.

Osmanlılık, imparatorluğu meydana getiren tüm unsurları "Osmanlı milleti" adı altında birleştirmeyi gaye edinmişti. Ancak hesaba katılmayan bir şey vardı, bu idealin zeminini çoktan zayıflatan ve Osmanlı'nın tüm topraklarına yayılan milliyetçilik akımının ta kendisiydi. Etnik ve dini olarak farklı kategorilerde var olduklarına inanan kimlikler artık ayrı bir siyasal varlık talep ediyorlardı.

İslamcılarının ve İslamcılığın amacı ise hilafet etrafında dini bir birlik oluşturmaktı. Fakat modern siyasal bir sistemde dini temel alan bir birlik oluşturmak sürdürülebilirlik açısından oldukça tartışmalıydı. O zamanki dış politika temellerini incelediğimizde özellikle 2. Abdülhamid zamanında İslamcılığın önemli bir araç olarak kullanıldığını söylemek mümkündür.

Akçura'nın ise dikkat çektiği yol Türkçülüktü. Osmanlılıkta kendilerine bir yer edinemeyen aydınlar daha sonrasında İslamcılığa sığınmak istemişlerdir fakat burada da tutunamayıp kendilerini Türkçülüğün ellerinde bulmuşlardır. Bunun, zaman ilerledikçe topraklarını kaybederek küçülmeye mahkum kalan Osmanlı'nın fikir yapısının da küçülmeye kendini belli ediyordu.

Millet duygusu bir kavimde kendini belli ettikten sonra çevresinde olanlara da hızlı ve kolay bir şekilde yayılır. Bunun sebebi, bu duygu uyandığında o toplumda yardımlaşma ve mücadele gibi duygular artarak onların ahlak, edebiyat, siyaset ve ekonomi gibi alanlarda gelişme ve yükselmelerine katkı sağlamasıdır.

Türkçülük diğer akımlara kıyasla daha geç bir şekilde ortaya çık-

masına rağmen Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasında ve cumhuriyetin örgütlenmesinde rol oynayan en büyük fikir akımıdır diyebiliriz.

Yusuf Akçura'ya göre Türkçülük akımının başlangıcı, 1869'da Mustafa Celaleddin Paşa'nın Sultan Abdülaziz'e sunduğu bir kitaba kadar gitmektedir.

Akçura'nın Türkçülüğünü incelediğimizde, zannedildiği gibi dar kapsamlar içeren romantik bir etnik kimlik meselesi olmadığını görürüz. Bu görüş, siyasal bilinç üretmeye yönelik bir projeydi. 19. yüzyılın milliyetçilik çağında Türk unsurunun siyasal bir özne olarak meydana gelmesini öngörüyordu. Bu bakımdan Türkçülük, imparatorluk bakiyesinden bir ulus-devlet çıkarma sürecinin zeminini teşkil ediyordu.

Cumhuriyetin kuruluş sürecinde Türk kimliğini merkezine alan bir devlet inşası gerçekleşti. Ancak Akçura'nın hayalleri yalnızca Anadolu coğrafyası ile sınırlı kalmamıştı. Onun zihninde daha geniş bir Türk dünyası perspektifi canlanmıştı. Bu noktada şu soru zihnimizi kurcalamıştır: Akçura'nın görüşleri ve benimsediği fikirler tarihsel bir dönemin ürünü olarak mı

kalmıştır, yoksa bugün hâlâ bir anlam taşımakta mıdır?

21. yüzyılda Türk dünyasında yaşanan gelişmeler bu soruyu yeniden düşünmemizi gerektiriyor. Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurulması, ortak alfabe çalışmaları, kültürel iş birliği projeleri ve ekonomik entegrasyon girişimleri, Türk devletleri arasında kurumsal bir şekilde yaklaşma sürecine işaret ediyor. Baktığımızda bu gelişmeleri Akçura'nın "Türk birliği" görüşünün modern ve diplomatik bir yorumu olarak ifade edebiliriz.

Tabii ki günümüzde artık birlik kavramı askeri yayılmacılıkla değil; ekonomik iş birliği, kültürel diplomasi ve stratejik müzakere sistemleriyle anlam kazanmaktadır. Globalleşmenin ve çok taraflı diplomasi tekniklerinin etkili ve söz sahibi olduğu bu sistemde, ortak kimlik vurgusu daha çok yumuşak güç unsuru olarak işlenen bir fonksiyon olmuştur. Bu durum fikirlerin değişen koşullar altında nasıl yeniden yorumlandıklarını ifade eder.

Akçura'nın yazısını incelediğimizde dikkatimizi çeken noktalardan biri, kesin hükümlerden ziyade analitik bir karşılaştırma analizi yapma-

sıdır. Akçura, okuyucuyu yönlendiren bir ideolog gibi değil de seçenekleri tartışmaya açan bir düşünür gibidir. Bu bağlamda *Üç Tarz-ı Siyaset*, kimlik ile siyaset arasındaki bağlantının nasıl kurulacağına dair bir çerçevedir.

Günümüzde Türk dünyasında kurumsal iş birliği gittikçe artarken, Akçura'nın düşüncesi yeniden okunmaya değerdir. Çünkü Akçura sadece tarihin tozlu sayfalarında yer edinmiş bir düşünür olmaktan ziyade onun temel soruları hâlâ daha güncelliğini korumaktadır. Özellikle: "Bir topluluğu bir arada tutan şey nedir? Ortak tarih mi? Ortak kültür mü, yoksa ortak gelecek tasavvuru mu?" sorusu hafızalarımızdan silinmeyecek belli başlı sorulardan bazılarıdır.

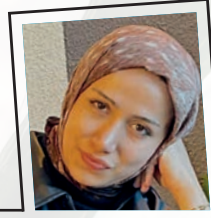
Belki de Akçura bugün yaşasaydı tartışmayı farklı bir düzlemde sürdürürdü. Türk dünyasının yalnızca tarihsel bir mirası paylaşmasının ve sadece bu ortak kimlikle devam etmenin yeterli olup olmadığını soruşturur; bu mirasın kurumsal ve sürdürülebilir bir gelecek projesine evrilip evrilemeyeceğini tartışır. Akçura'nın Türkçülüğü siyasal bilinç ve stratejik yönelim üreten bir çabayı simgeliyordu.

Sonuç olarak Akçura, bir asır önce imparatorluk krizine çözüm ararken ortaya koyduğu görüşlerle yalnızca kendi dönemini etkilemekten ziyade günümüze kadar birçok kitleyi etkisi altına almıştır. Bugün Türk dünyasında ilerleme gösteren ve birliği oluşturan her adım Akçura'nın tartışmaya açtığı soruların farklı ve yeni yorumlarını içermektedir. Asıl önemli olan, bu düşünsel mirası geçmişten bize kalan nostaljik bir referans olarak mı yoksa Türk istikbaline yönelik rasyonel bir iş birliği olarak mı değerlendireceğimizdir.

Kaynakça

- Özçelik, M. H. (2015). Yusuf Akçura'nın Üç Tarz-I Siyaseti Makalesi Üzerine Düşünceler. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 37, 155-168. <https://izlik.org/JA56NM97HN>
- Berk, E. (2017). YUSUF AKÇURA AND HIS IDEAS. *Journal of Turkish Research Institute*, 59, 479-509. <https://izlik.org/JA46WG48EY>
- Mardin Şerif, Jön Türkler'in Siyasî Fikirleri, 1895 - 1908, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Ortaylı İlber, İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, 2005, İletişim Yayınları.

Ebiha ABAK
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

BALKAN TÜRKLERİNİN ZARIF DİRENCİ: EMİNE İŞINSU - ÇİÇEKLER BÜYÜR

*Çiçekler büyür, bir yolunu bulur toprağında var olmanın.
Eğer inanç sağlamsa...*

Emine İşinsu, boynumuzu Batı'ya çevirdiğimizde kenetlendiğimiz ilk ağrının coğrafyasından sesleniyor: Balkanlardan. Balkan ağrısını bu denli derinlemesine işlemeyi kendine görev bilmiş yazarın bu eseri, gençlik idealizmlerinin ve toplumsal çalkantıların merkezinde okurlara Türk-Müslüman kimliğinin Bulgaristan topraklarındaki var oluş mücadelesini sunuyor.

Emine İşinsu Bulgaristanlı bir yazar değil. Aksine Anadolu'dan, Kars'tan, ruhumuza seslenen bir kadın yazar. Romancılığı Türk edebiyatında önemli bir yer tutar. Yazar, hem romanlarında hem de diğer edebî eserlerinde, sosyal ve kültürel temaları derinlemesine işlemiş ve özellikle azınlık sorunlarına duyarlılığı ile tanınmıştır.^[1] Romanların hemen hepsinde azınlık sorununa illa ki değinen yazarın en etkileyici eserlerinden biridir *Çiçekler Büyür*. Hem ikili ilişkilerin işlenme titizliği hem arka planda süregelen bir gençlik idealizmi, topraklarına sadakat ile mücadele eden bir avuç insanın azgın baskıya karşı direnişiyle bir örüntü içindedir. Bu örüntü romanın edebi işlenişi ile de birleşince ortaya sürükleyici bir yapıt çıkmış olur.

Ana hatları ile neyden, kimden ve hangi davanın sesinden bahsediyor peki yazar?

Roman, küçük yaştan beri birbirini seven iki gencin aşkıyla başlıyor. İlay ve Mehmet Ali hem iki aşığı hem iki ayrı kutbu hem iki ayrı rol modeli temsil ediyor. Merkez olaylar ekseninde İlay; yalnızca içinde kardelen narinliğinde büyüttüğü bir aşkla değil bu aşkın dönüşümü ile, memleketinin direnişi ve dava arkadaşlarının acısıyla yüzleşir. O, Bulgaristan Türklerinin var oluş kemiğini temsil eden ana karakter. Mehmet Ali ise olayların daha materyalist yüzü. Türk kimliğinin onun yumuşak karnı olmasını engellemek amacıyla güç olgusunu her şeye tercih eden bir karakter. Nitekim kurşundan soğuk zihni ile sosyalizmin bir uzvunu temsil eder hale gelir süreç boyunca. Mehmet Ali; aşkı, ruhu, yok saydığı kimliği ve milliyet şuuru ile geleceği arasında bir tercih yapıp değerlerine yabancılaşan bir karaktere dönüşür. Bu toplumsal kaostan içinde bile İlay'ın hayata bağlanma sebebidir aşk çoğu zaman. Mehmet Ali ise Marksist öğretilerin kayıp çocuğu. O, aşkını ona gerçek benliğini hatırlatmasından çekindiği için bastırır ve dillendirmez. İşte bu dö-

1 Emine İşinsu'nun *Çiçekler Büyür* Romanında Milliyetçi Merkezî Kişi: İlay Eminofa, Beyza Kola, 2024.

nüştürücü aşkın hayaleti arka planda sürekli gezinirken meydanda işlenen güçlü bir toprak ve milliyet şuuru vardır.

İlay, o şuurun bedenselleşmiş halidir. Uğradığı Rus devlet zulmüne, asimilasyon çabalarına rağmen soğukta gövdesini kalınlaştıran bir kardelen gibi zarafetin gücüdür. Başta dedesi olmak üzere, fikrî çerçevede bulunduğu arkadaşlarıyla uğruna mücadele ettiği davası onun yaşam emaresidir. Arkadaşlarına ve tüm Müslüman-Türk halkına topraklarından vazgeçmemelerinin bedelini Rus devleti adice ödetir. Müslümanlık ve Türklüğe dair tek bir izin kalmaması üzerine kurulu fakat iyilik kisvesinde oluşturulmuş devlet politikası Müslüman-Türkleri yıldırır.

Fakat her şeye ve her türlü acımasızlığa rağmen direniş içinde olan bir genç grup vardır. İlay, evvela komsomol olmak üzere eğitilir. Fakat içine işlemeyen, ruhuna sinmeyen bu öğretileri terk eder, hatta terk ettirilir. Zira İlay, Mehmet Ali gibi yutkunmayı ve kimliğini susturmayı tercih etmez. Alnı ak mücadelesinin onun mizacındaki seyri, divanelik sayılacak gözüpekliğindedir. Rus askerleri tarafından gizliden, Türk arkadaşları tarafından apaçık sevilen yönü de budur. Dürüstlük onun karakterinde, sevdiği sevmediği herkese karşı takındığı bir duruştur. Hatta onun bu feraseti romana kendi ağzından şöyle yansır:

“Türk kadını budur Mehmet Ali, ben başkayım, çünkü içime saldıgım duygular gizli gizli büyürken, daha bir can alıcı renklere bulanıyor. Kuş kanadı değil hançer!... Gül kokusu yerine kan kokusu! Duygularımı dışarı vurduğum zaman böyle olacak! Benim can suyuma sabır, tevekkül yerine, intikam karışmış..”^[2]

Bu duru anlatım İlay karakterinde Türk kadınının kudretinin ispatıdır.

Olayların seyri tüm akış boyunca çeşitlilik gösterir. Bir dalgalanmaya sahip bu olay örgüsünde karakterler daima uçlarda gezinir. Her bir karakter kendine has duruşu ile şekillenir. Temelde Mehmet Ali ve İlay etrafında geçen olaylar; yan karakterlerdeki Akif, Hüseyin Dede, Fatma ve Stefan’da da yüzeysel değildir. Kimi zaman İlay ve Stefan, zaman zaman Fatma ve

Akif arasında dolanan bu çekişme ruhu; hep yoğun duyguların tesiridir. Her iki kutupta da derin bir konu vardır. Bu konularda kendini daima hatırlatan aşkın büyüğü romana edebi bir incelik katmakla kalmaz. Aşk, romanın yaktırıdır. Yalnızca beşeri düzeyde olmayan bu aşk, vatan aşkı ile de güçlü bir duygu olarak karşımıza çıkar. Kalplerde billurlaşan aşkın karakterleri dünyanın karanlığında göz açtıran yegâne olgudur. Öyle ki yazar sevda olgusunu parçadan bütüne yayar ve İlay’ın ağzından şöyle haykırır:

“Biz sevdalyız birbirimize. Başım dik. Duysun, işitsin dün, sevdalyız birbirimize. Şu sevdada şu sevda ile halledilmeyecek dava olur mu, kalır mı, bekler mi? Irmak akışı yürür gider, güneşin yedi rengiyle, yedi defa parıldar, yedi yüzüdür bu sevdamızın, şu yedi yüze hangi dava dayanır? Irmak akışı yürür, su toprağa karışır. Bereket, bereket, bereket! Duysun, işitsin dedem ve bütün dünya! Özlenen zaten bu sevda değil midir? Bereketimiz kâinatı sarsacak, ısıtacak, artık dava yok!”^[3]

İlay’ı yaşatan yalnızca Mehmet Ali’ye varma yolculuğu değil, vatanını ve Türklüğünü tüm benliğinde hissetmenin tutkusudur. Mehmet Ali’deki güç aşkı ise onu beşeri olan pek çok zaftan mahrum kılar. Demirden bir tabiata bürünen karakter aşkın yakıcı gücüne bir asker komutu verir ve sindirir. Diğer yandan vatana adanmış mücadele teması, umudun versiyonlarını da gözler önüne serer. Romanın demirbaşları tek tek yitip solacaktır belki fakat toprağın özünde var olan ve o toprağa kızıl kokusunu veren Türk-Müslüman şuurunu silinmez bir yazgı olarak o coğrafyaya kazanır. Karakterler işlenir, karakterler izlenir ve kemale erir. Fakat sonuçta gerçek bir var oluşun gübresini temelli olarak atar. Yazar bunu İlay’ın ağzından şöyle ifadelendirir: *“Bildiğim ise tek şey: Bedenler, beyinler ve sevdalar, bu toprağa gübre olabilir... Ve her yıl çiçekler yeniden büyür!”*^[4]

Roman net bir çözüme bağlanmayan çarpıcı bir sonla biter. Okur, elinden bırakmadığı sürükleyicilik içinde olayların arasında kalır ve tüm yaşananları bir Balkan köprü kemerinde izler gibi soluksuz izler. Hüzünle, gözyaşıyla bazen kinle eşlik eder karakterlere okur. Tam soluklanacakken kimi deldiği belli olmayan

2 Çiçekler Büyür, Emine Işınso, 2012.

3 Çiçekler Büyür, Emine Işınso, 2012.

4 Çiçekler Büyür, Emine Işınso, 2012.

bir silah sesiyle irkilir ve bir gizemle baş başa kalır. Sürükleyici, edebi zevki yüksek, heyecan dolu bir eser nitekim Çiçekler Büyür.

****

Dış Türklerin yaşadığı trajik hikâyelerin bu gerçekliği, daima zihinlerde tüm köşeleriyle kalmalı, bilinmeli, nesillere anlatılmalıdır. Ana temada vurgulanan milliyetçilik, yalnızca kuru bir ulusal değer değildir. Bireyden topluma aksettirilen bu mücadele ve direniş tüm gençlerin haritasında bulunmalıdır. Yazar, anlattığı tüm olayları basit bir kurgusal zeminde oluşturmaz. Kurgunun dairesinde dolaşan bu anlatılar 1960'ların ağırlı gerçekleridir. Psikolojik derinlikleri ile tek tek işlenen olay örgüsüne dair detayları daha fazla vermeyerek her Türk gencinin bu ve bu türden romanları edinmesini, bu minvaldeki yazarları kütüphanesinde bulundurmasını bir eğitici olarak tavsiye ederim.

Türklük salt bir ırk tanımı değil, soluklandığı her coğrafyada varlığını kemale erdirmiş bir kimliktir. Dolayısıyla her Türk gencinin bu ve benzeri hikâyeleri yalnızca okuması yetmez, bunların şuurunda bir *millet* algısı geliştirmesi

gerekir. Varlığının kuruluş ve istiklal tonu, aşağı boyunduruklarda yankılanamaz. Vatan sevgisi ve bağlılığı, her Türk gencinin tabiatında bir kaidedir. Devletimizde aksayacak olan en ufak bir düzeni gözlemleyen akbaba milletlerin ilk hedeflediği ve yok etmek istediği alan *genç zihinler*dir. Bu zihinlere kemendi vurmak, topla tüfekle savaşmaktan daha tehlikelidir. Bu topraklara bakır rengini veren ülkü, Yesevi'den Yunus'tan bu yana Türk-Müslüman ilkesine dair atılmış kardelenlerdir. Romanda da geçtiği gibi her yıl/her nesil çiçekler yenden büyür. Bu millete ve vatana dair inanç ve direnç değişmez, Türklük doruğunda daima yerini bulur. Bu sebeptendir ki bu romanların bize kattıkları bir edebi zevkten fazlasıdır.

Milli şuur, düşmana karşı edinilecek en güçlü silahtır. Okumak bilişsel bir süreç olduğu kadar duygusal bir haznedir de. Okuduklarımız bizim ruhumuzu ve zihin dünyamızı şekillendiren önemli parçalardır. Doğru kanallara ulaşmak doğru algıyı doğurur. Ve etki alanı geniş bu alanlarda kalem kılıçtan keskin olacağından milletimizin genç zihinleri daima okumalı, öğrenmeli ve yükselmelidir.

Sevgilerimle.

Fatma ASLAN
Bursa Uludağ Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler 2. Sınıf Öğrencisi

TÜRK KÜLTÜRÜNDE DAĞ

Türk kültürü, tarihsel derinliği ve coğrafi yayılımı bakımından dünyanın en zengin kültürel birikimlerinden birini temsil etmektedir. Orta Asya bozkırlarından başlayarak Sibiryaya içlerine, Çin sınırlarından Anadolu'ya ve Balkanlara kadar uzanan geniş bir coğrafyada varlık gösteren Türk toplulukları; farklı iklim, coğrafya ve inanç sistemleriyle etkileşim hâlinde bulunmuştur. Göçebe ve yarı göçebe yaşam biçimi, atlı bozkır kültürü, sözlü edebiyat geleneği, destan anlatıları ve doğa merkezli inançları Türk kültürünün temelini meydana getirmiştir. Türk kültüründe doğa unsurları yalnızca fiziksel çevre olarak değil, anlam yüklü semboller olarak değerlendirilmiştir. Özellikle dağ, ağaç, su ve gök gibi unsurları örnek verebiliriz.

Türk kültüründe doğa ile kurulan ilişki edilgen değil, karşılıklıdır. İnsan ile tabiat arasında kutsal bir denge bulunduğu düşünülmüş; doğanın unsurları canlı, ruh sahibi ve saygı gösterilmesi gereken varlıklar olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda dağ, Türk kültürel düşüncesinde yalnızca coğrafi bir yükselti değil; kutsallığın, yüceliğin, dayanıklılığın ve sürekliliğin sembolü olarak anlam kazanmıştır.

“Dağ” kelimesinin kökeni incelendiğinde, Eski Türkçede kelimenin “tağ” biçiminde kullanıldığı görülmektedir. Orhun Yazıtlarında ve Uygur metinlerinde bu şekliyle geçen kelime, zaman içerisinde Türkçedeki ses değişimleri doğrultusunda “tağ”dan “dağ”a dönüşmüştür. Zamanla Türkçede bazı kelimelerin başındaki “t” sesi “d”ye dönüşmüştür. Bu ses değişimi so-

nucunda “tağ” kelimesi Anadolu Türkçesinde “dağ” hâlini almıştır. Kelime Türkçenin çok eski dönemlerine, yani Proto-Türkçe denilen ana döneme kadar uzanır ve başka bir dilden alınmamıştır. Temel anlamı “yeryüzündeki yüksek yerdir; ancak zaman içinde güç, yücelik ve dayanıklılık gibi anlamlar da kazanmıştır.

Göge yakın olanın kutsala daha yakın olduğu düşüncesi, dağın metafizik bir anlam kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle dağlar, Tanrı'ya yakarışın yapıldığı, kurbanların sunulduğu ve önemli kararların alındığı mekânlar olarak kabul edilmiştir. Dağ, aynı zamanda koruyucu bir varlık, bir sığınak ve bir güç sembolü olarak algılanmıştır. Coğrafyanın kültür üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, Türklerin uzun süre dağlık ve bozkır bölgelerde yaşamış olmaları, dağa yüklenen anlamı daha da derinleştirmiştir. Sert iklim koşulları ve zorlu yaşam şartları, dayanıklılığı ve bağımsızlığı zorunlu kılmış; bu durum dağın karakter sembolüne dönüşmesine katkı sağlamıştır. Türk destanlarında kahramanların “dağ gibi” tasvir edilmesi; dayanıklılık, heybet ve sarsılmazlık gibi özelliklerin dağ metaforu üzerinden ifade edildiğini göstermektedir.

İslamiyet öncesi Türk inanç sisteminde dağ, kutsal kabul edilen başlıca tabiat unsurlarından biridir. Gök Tanrı inancı, yer-su kültü ve atalar kültü çerçevesinde şekillenen eski Türk dini anlayışında doğa, ruh taşıyan canlı bir varlık olarak algılanmış; dağlar ise bu canlı doğa anlayışının en yüce ve heybetli tezahürü olarak değerlendirilmiştir. Yüksekliği ve göge yakınlığı

nedeniyle dağ, Tanrı'ya yaklaşmanın sembolik mekânı kabul edilmiş ve kutsallık atfedilmiştir. Bazı mitolojik tasavvurlarda dağ, gök ile yer arasında bir eksen (kozmetik bağ) işlevi görür. Bu anlayış, dağın evrenin düzenini sağlayan bir unsur olarak kabul edildiğini gösterir.

Altay yaratılış rivayetlerinde dağların ortaya çıkışı insanın yaratılışıyla ilişkilendirilir; bu durum dağın yaratılış sürecinin pasif bir parçası değil, aktif ve anlamlı bir bileşenidir.

İslamiyet öncesi Türk topluluklarında her dağın bir ruhu (iye) olduğuna inanılmıştır. "Dağ iyisi" olarak adlandırılan bu koruyucu ruhların, buldukları bölgeyi ve orada yaşayan insanları koruduğu düşünülmüştür. Şaman dualarında dağ isimleri sıkça anılmış, dağ ruhlarından bereket, sağlık ve koruma talep edilmiştir. Misal;

Altay Türkçesi metin:

*"Altay tagım, altın tagım,
Üstünde bulut oynayan ulu tagım,
İyesi bar tagım,
Kut ber, can ber. "*

Türkiye Türkçesi anlamı:

*"Altay dağım, altın dağım,
Üzerinde bulutların dolaştığı yüce dağım,
Ruh sahibi olan dağım,
Bana kut ver, bana can ver "*

"tag" (dağ) doğrudan hitap edilen bir varlıktır. Dağın bir iyisi (koruyucu ruhu) olduğu açıkça belirtilmektedir. Dağdan "kut" (ilahi yaşam gücü, talih) talep edilmektedir. Bu, dağın yalnızca coğrafi değil; kutsal, canlı ve güç kaynağı kabul edildiğinin örnekleridir.

Bu inanç sistemi, Türklerin doğayla kurduğu ilişkinin karşılıklı ve saygı temelli olduğunu göstermektedir. Dağa zarar vermek, kutsala saygısızlık olarak değerlendirilmiştir. Dağ kültürünün siyasi ve toplumsal boyutu da bulunmaktadır. Özellikle Ötüken bölgesi, Göktürkler için yalnızca coğrafi bir merkez değil, aynı zamanda siyasi hâkimiyetin ve kut anlayışının kaynağı olarak görülmüştür. Ötüken'de oturma devlete güç ve süreklilik kazandıracağına inanılmıştır. Dağın yalnızca dini değil, aynı zamanda devlet ideolojisiyle bağlantılı bir kutsallık taşıdığını göstermektedir. Kurban törenlerinin çoğu zaman yüksek yerlerde yapılması da dağ kültürünün ritüel boyutunu ortaya koyar. Yüksek

yerler Tanrı'ya daha yakın kabul edildiğinden, adak ve kurban sunma eylemleri dağ başlarında gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama, göğe yükselme fikriyle ilişkilidir ve dağın Tanrı ile insan arasında bir aracı mekân olarak algılandığını düşündürür.

İslamiyet sonrası Türk kültüründe dağ İslami anlayışta kutsallık yalnızca Allah'a ait olduğundan, dağların ruh sahibi olduğuna dair eski inanç sistemi zamanla zayıflamıştır. Bununla birlikte dağ, Kur'an'da yer alan anlatılar ve peygamber kıssaları aracılığıyla yeni bir anlam çerçevesine kavuşmuştur. Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda vahiy alması gibi anlatılar, dağın ilahi tecellinin mekânı olarak algılanmasına katkı sağlamıştır. Bu durum, eski Türklerdeki "yüksek yer = Tanrı'ya yakınlık" anlayışıyla örtüşmüş ve kültürel sürekliliği desteklemiştir.

Tasavvuf geleneğinde dağ, sabır, sebat ve nefis mücadelesinin sembolü hâline gelmiştir. Sufi düşüncede dağ, insanın içsel arınma sürecini temsil eder. Anadolu'daki birçok tekke ve dergâhın dağlık bölgelerde kurulması, dağın tefekkür ve inziva mekânı olarak kabul edildiğini göstermektedir. Halk kültüründe ise dağ, özellikle âşık edebiyatında güçlü bir imge olarak

varlığını sürdürmüştür. Dağ bazen sevgili ile âşık arasındaki engel, bazen gurbetin sembolü, bazen de başkaldırının sığınağıdır. Destan ve menkıbelerde de dağ motifinin devam ettiği görülmektedir. Evliya anlatılarında dağlar kerametlerin gerçekleştiği yerler olarak tasvir edilir. Anadolu'daki bazı dağların "evliya dağı" olarak anılması, eski kutsallık anlayışının İslami yorumla yeniden şekillendiğini düşündürmektedir.

Türk kültüründe dağlar yalnızca coğrafi yükseltiler değil; tarihî hafızayı, kutsallığı, köken bilincini ve bağımsızlık idealini temsil eden sembolik mekânlardır. Orta Asya'da kutsal merkez kabul edilen Ötüken, Göktürkler için devletin kalbi sayılmış; Orhun Yazıtlarında burada oturma'nın devlete güç ve süreklilik kazandıracığı belirtilmiştir. Bu nedenle Ötüken, ilahi yönetme yetkisi olan "kut"un kaynağı olarak görülmüş ve siyasi meşruiyetle ilişkilendirilmiştir. Altay Dağları ise Türklerin ana yurdu olarak kabul edilir; Altay yaratılış rivayetlerinde ilk insanın ağzındaki toprağı tükürmesiyle dağların oluştuğu anlatılır. Bu efsane, dağın yaratılış düzeninin bir parçası ve kutsal bir başlangıç mekânı olduğunu gösterir. Ergenekon Destanı'nda ise Türkler dağlarla çevrili bir vadiye uzun yıllar mahsur kalmış, sonunda demir dağı eriterek özgürlüklerine kavuşmuştur; burada dağ hem bir engel hem de yeniden doğuşun ve bağımsızlığın sembolüdür. Anadolu sahasında Ağrı Dağı, heybeti ve yüksekliğiyle yüceliği temsil etmiş; halk inanışlarında Nuh Tufanı anlatısıyla ilişkilendirilerek kutsal bir mekân kabul edilmiştir. Uludağ ise Osmanlı döneminde "Keşiş Dağı" olarak anılmış, tasavvufî hayatın ve inzivanın mekânı hâline gelmiştir. Tüm bu örnekler göstermektedir ki Türkler göçebe bir yaşam tarzına sahip olmalarına rağmen, gittikleri her coğrafyada dağlara özel bir anlam yüklemişlerdir. Bozkır hayatı hareketliliği zorunlu kılarsa da dağ, Türk zihniyetinde değişmeyen bir kutsallık merkezi olarak varlığını sürdürmüştür. Orta Asya'daki Ötüken ve Altay dağlarından başlayarak Anadolu'daki Ağrı Dağı ve Uludağ'a kadar uzanan süreçte, kutsallık atfedilen ve milletin kimliğini besleyen manevi merkezler olarak kabul edilmiştir.

Türk kültüründe dağla ilgili en bilinen efsanelerden biri **Ergenekon Destanı**'dır. Rivayete göre Türkler büyük bir yenilgi sonrasında düşmanlarından kaçarak dört yanı yüksek dağlarla

çevrili, dış dünyayla bağlantısı olmayan bir vadiye sığınır. Bu yerin adı **Ergenekon**'dur. Türkler burada uzun yıllar yaşar, çoğalır ve güçlenirler; ancak zamanla vadi onlara dar gelmeye başlar. Dışarı çıkmak istediklerinde dağların geçit vermediğini görürler. Bunun üzerine bir demirci, dağlardan birinin demir olduğunu fark eder ve dağı eriterek yol açmayı önerir. Büyük bir ateş yakılır, körükler kurulur ve dağ eritilir. Açılan gedikten çıkan Türkler yeniden özgürlüklerine kavuşurlar. Efsaneye göre onlara yolu bir **bozkurt** gösterir. Bu olay, Türklerin yeniden dirilişini ve bağımsızlığa kavuşmasını simgeler. Önce sığınılan ve koruyan bir mekân olan dağ sonra aşılması gereken bir engel hâline gelir. Ergenekon'daki dağ, Türk kültüründe hem koruyucu hem de sınıyıcı bir güç olarak tasnif edebiliriz.

Divan edebiyatında dağ çoğunlukla aşkın büyüklüğünü, ayrılığın aşılmağını ve sabrın ağırlığını ifade eden sembolik bir unsurdur; âşık ile sevgili arasındaki mesafe "dağlar" ile anlatılır, böylece dağ fiziksel olmaktan çok metaforik bir engel hâline gelir. Halk edebiyatında ise dağ, soyut bir imge olmaktan çıkarak doğrudan hayatın parçası olur. Göçebe ve yarı göçebe yaşam süren Yörükler için dağ, hem barınma alanı hem özgürlük mekânıdır. Bu anlayışın en güçlü örneklerinden biri Daldaloğlu'nun "*Ferman padişahınsa, dağlar bizimdir*" dizesidir; burada dağ, merkezi otorite

teye karşı bağımsızlığın ve direniş ruhunun sembolüdür. Benzer şekilde Karacaoğlan'da dağlar, sevdanın ve gurbetin mekânı olarak karşımıza çıkar; Toroslar hem aşkın hem de ayrılığın tanığıdır. Millî edebiyat ve sonrasında ise dağ, tarih ve kimlik bilinciyle bütünleşir. Ziya Gökalp, Orta Asya'ya ve Türk kökenine vurgu yaparken dağları millî hafızanın yükselen sembolü olarak ele alır. Türkçü düşüncecinin önemli isimlerinden Nihal Atsız ise romanlarında ve şiirlerinde dağları, bozkurt ve bozkır imgeleriyle birlikte, savaşçı ruhun ve Turan ülküsünün mekânı olarak işler; onun eserlerinde dağ, sertlik, dayanıklılık ve mücadeleye azmiyle özdeşleşir. Modern dönemde Barış Manço'nun "Dağlar Dağlar" şarkısında ise dağ, sevdiğine kavuşmanın önündeki engel ve derin bir hasretin ifadesidir.

Dağlar, Türk kültür ve medeniyet anlayışında yalnızca coğrafi oluşumlar olarak değil, aynı zamanda milletin karakteri, direnci ve tarihî sürekliliği ile özdeşleşen güçlü semboller olarak kabul edilmiştir. Tarih boyunca Türkler, dağlık coğrafyaların zorluklarıyla mücadele etmiş, sert iklimler ve engebeli araziler karşısında yılmamış, sosyal ve kültürel bir dayanıklılık sergileyerek kimliklerini korumuşlardır. Bu bağlamda, dağlar yalnızca fiziksel engelleri temsil etmekle kalmamış; aynı zamanda Türk milletinin özdeyiş, töre ve kültürel hafıza ile harmanlanmış bir metaforu olarak da işlev görmüştür. Türk kimliği ve millî bilinç bağlamında dağlar, yalnızca geçmişin bir hatırlatıcısı değil, aynı zamanda gelecek nesillere aktarılan bir öğreti ve karakterin mihenk taşıdır. Millet

olarak dimdik durmayı bilen Türkler, tarih boyunca özgürlük, onur ve bağımsızlık anlayışını korumuş, kültürel değerlerini ve millî şuurunu kuşaklar boyunca taşımayı başarmıştır. Dağlar Türk kimliğinin sürekliliği, toplumsal direnci ve tarihî varlığının simgesi olarak kültürel analizlerde ve tarihsel araştırmalarda önemli bir referans noktası teşkil etmektedir.

Kaynakça

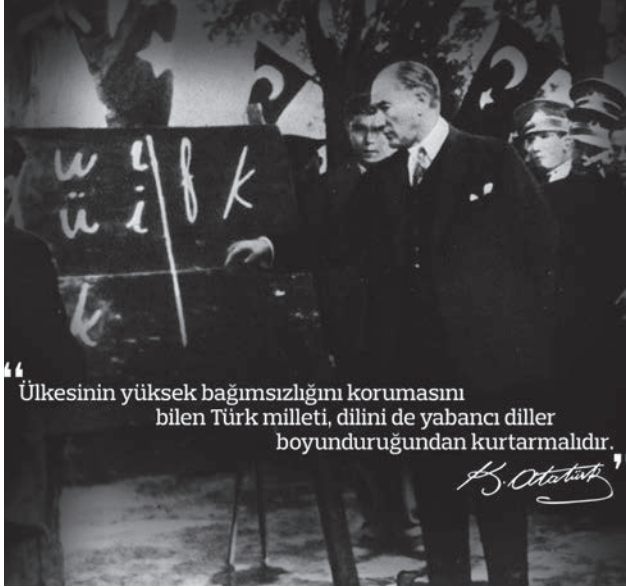
- Baş, M. (2015). Dinlerde ve geleneksel Türk inanışlarında dağ kültü. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 45(2), 101–118.
- Dadaşoğlu, Â. (1985). *Türk halk şiirleri ve dağ temaları*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Demir, H. (2007). *Türk halk edebiyatında doğa ve dağ motifleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergin, M. (1998). *Türk dili ve kültüründe coğrafi terimler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Gökalp, Z. (1923). *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Köprülü, M. F. (1946). *Türk edebiyatında halk ve divan edebiyatı*. İstanbul: Türk Tarih Kurumu.
- Şahbaz, M. (2012). *İslam öncesi Türklerde dağ kültü ve inancı / The faith and cult of mountain in pre-Islamic Turkic peoples*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Tekin, T. (2002). *Türk mitolojisi ve doğa unsurları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2021). Dağ. *Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>
- Bayar, Y. (2010). Türk kültüründe dağ ve kahramanlık simgeleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 38(1), 45–62.

Ayşe Nur SUSUZLU
Bursa Uludağ Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi

DİLİMİZ KİMLİĞİMİZDİR: SOSYAL MEDYADA TÜRKÇE SAVUNMASI

Son yıllarda sosyal medya hayatımızın çok önemli bir yerini kaplıyor. Özellikle dünyaya gözünü internet ile açan “Z kuşağı” bu platformlarla büyüyor, iletişim kurma ve kendini ifade etme biçimleri büyük çoğunlukla sosyal medya platformlarında gelişip dönüşüyor. Yani Z kuşağı için sosyal medya hayatın olmazsa olmazlarından biri. Bu platformlarda insanlar hem bilgiye erişip hem de sosyalleştiği için dildeki değişimlerin çoğunluğunun buradan türediğini söylemek mümkün. Bu durumun en belirgin yansıması ise günlük yaşantıda kullandığımız Türkçenin yapısı ve kuralları üzerinden anlaşılabilir.

Klavye başında yazı yazarken standart Türkçenin kurallarından uzaklaşmaya başladık. Hatta öyle ki uzaklaşmayla kalmayıp yeni kelimeler türetmeye ve kullanmaya da başladık. Bu kısa vadede önemsiz bir durum gibi gözüktense de dilimizi bu şekilde kullanmaya devam edersek ileride büyük sıkıntılar yaşayacağımız kesin. Çünkü Peyami Safa'nın da dediği gibi: “Dilini kaybeden bir millet, her şeyini kaybetmiş demektir.”

Konuşma dilinde “dilde kolaylık ilkesi” ile birlikte standart Türkçenin kurallarına uymama eğilimi, sosyal medya dili ile birleşince yazı dilindeki farklılıkları ve hataları büyük ölçüde artırmıştır.

Sosyal medyanın kendine özgü dili ve iletişimi olması dilimizin kalıplarında ve kullanımında değişikliklere yol açmıştır. Sosyal medyada iletişim için kendilerine çok geniş bir alan bulan kullanıcılar dilimizin yapısını, kurallarını göz ardı etmiş ve daha samimi olduğu düşüncesi ile ifade biçimlerini değiştirmişlerdir. Örneğin:

selam yerine “slm”
canım yerine “cnm”
tamam yerine “tmm”
günaydın yerine “güno”
gibi kullanımlar yaygınlaşmıştır.

Sosyal medyada bu kullanımlar daha içten ve samimi gibi düşünülse de dilimizi çok zarara uğratmıştır. Ayrıca Türkçede samimi bir üslup oluşturmak için dili bu şekilde sömürmeye gerek yoktur. Şükrü Haluk Akalın'ın da Türkçenin Güncel Sorunları adlı makalesinde belirttiği gibi “Türkçe zengin bir dil diyoruz çünkü Türkçenin söz varlığı bugün 75.000'e ulaştı.” Akalın'ın da söylediği gibi Türkçe duyguları ifade etmede de oldukça yeterli sayıda sözcüğe sahiptir. Ki bu sayı günümüzde 616.767'ye ulaşmıştır.

Sosyal medya ile ortaya çıkan bir diğer sorun da yabancı kelimelerin kullanım fazlalığıdır. Yukarıda da bahsedildiği gibi Türkçe sözcük bakımından çok zengin bir dildir. Ancak gerek Batı özentiliği ile gerekse de daha havalı gözükmeye çabası için özellikle sosyal medyada yabancı sözcüklerin kullanım fazlalığı bariz bir şekilde ortadadır.

Türkçede anlatılmak istenen durumu karşılayacak sözcükler yoksa başka bir dilden bu sözcüğü alıp kullanmak bir nebze de olsa anlaşılabilir. Ancak Türkçe zaten çok geniş bir coğrafyada konuşulan ve eklerle yeni kelimeler türetebildiğimiz zengin bir dildir. Bu konuda yine Şükrü Haluk Akalın'ın Türkçenin Güncel Sorunları makalesindeki şu cümlesi durumu özetlemektedir: “Özenti ile dilimize yabancı sözcüklerin girişi de arttı. Türkçesi varken yabancı kaynaklı sözleri kullanmak özentiden başka bir şey değildir.”

Bu kullanımları şöyle örneklendirebiliriz:
Gönderi paylaşmak yerine “post atmak”
Hikaye paylaşmak yerine “story atmak”
Ayşe ile Hasan'ı yakıştırdım yerine “Ayşe ile Hasan'ı shipleddim”
Beğenmek yerine “Likelamak”

Son örneklerde görüldüğü gibi “likelamak” ve “shiplemek” ifadesi aslında oldukça yanlış bir kullanımdır. Yabancı bir sözcüğün üstüne Türkçe ekler getirilip sözcük Türkçeleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak bu çalışma başarılı olmamıştır.

Son olarak değineceğimiz yer; emoji kullanımı, noktalama işaretleri ve yazım yanlışları. Günümüzde sosyal medyada emojilerin çok fazla kullanıldığı, yazışmalarda ise genellikle duyguyu ifade etmek için emojilere başvurulduğu görülür. Yazı dili duyguyu ifade etmede ve tonlamada yeterli değildir. Bu şekildeki emoji kullanımlarında bir beis yoktur. Ancak zamanla duyguyu ifade etmekten ziyade kelimelerin yerine de emoji kullanılmaya başlanmıştır. Bu kullanım her ne kadar zamandan tasarruf sağlasa da insanın yaratıcılığını, iletişim kurma ve kendini ifade etme becerisini köreltmektedir. Metnin ciddiyetini azaltarak resmi dil yapısından uzaklaştırdığını da söylemek mümkündür.

Yazıda duyguyu karşı tarafa geçirmek için noktalama işaretleri kullanımı ve yazım kuralları da oldukça esnetilmiştir. Bir olayı çok çoşuklu bir şekilde anlatmak için bütün kelimenin/cümlelerin büyük harfle yazıldığını ve gereksiz noktalama işaretlerinin kullanıldığını açıkça görürüz. Bu duruma en iyi örnekler duygusal yoğunluğa bağlı kullanımlarda görülür.

“çok iyiydi” yerine “çooookkk iydiiii!!”

Sonuç olarak sosyal medya dili Türkçenin hızlı ve kişisel iletişim ihtiyacına verdiği doğal bir yanıttır. Bu dil özellikle en başta bahsettiğimiz Z kuşağı için ortak konuşma biçimi haline gelmiştir. Bu dilin sonuçlarını ikiye ayırabiliriz.

- 1- Olumlu Sonuç: Dilin canlı ve esnek olduğunu, yeni ihtiyaçlara kolayca uyum sağladığını gösterir.
- 2- Olumsuz Sonuç: Standart Türkçe yazım ve dil bilgisi kurallarının önemi azalmaktadır. Bu da resmi yazışmalarda ve akademik hayatta ciddi sorunlara yol açabilmektedir.

Bu çıkarımlardan hareketle sosyal medya dilini bir eğlence ve pratiklik aracı olarak görmeli ancak dilin temelini oluşturan standart Türkçenin değerini ve kurallarını okullarda ve resmi ortamlarda korumaya devam etmeliyiz. Dilimize sahip çıkmalıyız.

Kaynakça

- <https://www.turkedebiyati.org>
- <https://turkoloji.cu.edu.tr>
- <https://dergipark.org.tr>
- Akalın, Ş. H. (1998). Türkçenin Güncel Sorunları.

Miraç Furkan KOTAN
Bursa Uludağ Üniversitesi
Makine Mühendisliği 4.Sınıf Öğrencisi

TÜRK ORDUSUNUN ASKERÎ SAĞLIK SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Osmanlı Öncesi ve İlk Türk Devletlerinde Sağlık Anlayışı:

Türklerde askerî sağlık hizmetlerinin kökeni, Orta Asya'daki ilk Türk topluluklarına kadar uzanmaktadır. Hun İmparatorluğu ve Gök-türk Kağanlığı dönemlerinde sağlık hizmetleri modern anlamda kurumsallaşmamış olsa da savaşçılar için tedavi yöntemleri geliştirilmiştir. Bu dönemde şamanlar (kamlar), hem ruhsal hem de fiziksel tedaviyle ilgilenmiş, bitkisel ilaçlar ve basit cerrahi müdahaleler uygulanmıştır.

Osmanlı Zamanında Ordunun Sağlık Anlayışı:

Osmanlı Devleti'nin modernleşme dönemi öncesinde, ordunun barıştaki ve seferdeki sağlık teşkilatı ve faaliyetleri XVIII. yüzyılın sonlarına kadar devam etti. Yeni düzen askeri birliklerin (Nizâm-ı Cedid) kurulması ile başlayan modernleşme çabaları, XIX. yüzyılda tüm hızıyla devam etti ve XX. yüzyılda doruk noktasına ulaştı. En büyük değişim önce orduda gerçekleşti. Ordunun sağlık teşkilatı ve uygulamaları da getirilen yeniliklerle hızla değişti.

XIX. Yüzyıl Öncesi:

Fatih Sultan Mehmet devrinden (1432-1481) önceki icraat hakkında elimizde pek az bilgi vardır. Askerî sağlık teşkilatının Fatih döneminde geliştirildiğini söyleyebiliriz. Hekimliğe çok önem veren Sultan, İstanbul'un fethinde elde edilen ganimeti öncelikle orduda hizmet eden tabip, cerrah ve kehhâller ile suçulara ve karcılara bağışlamıştı. Yavuz Sultan Selim (1512-1520) de seferdeki başarısının askerin sağlığıyla olan ilgisini dikkate alırdı. Çaldıran Seferi'ne (1514) çıktığında, askerlerin soğuktan ve kıtlıktan kaybedebileceğini görünce

muayene ettirdiği askerlerden, sefere dayanamayacağı tespit edilen kırk bin kişiyi ayırarak ölmelerini önlemiş, sağlam askerleri de yeniden donatmıştı .

Osmanlı ordusunda ve kalelerde tabip ve cerrahların görevlendirilmesi ve seferde seyyar sağlık hizmeti verilmesi en eski tarihlerden beri adetti. Dârüşşifâlardan ve saraylardan kalelere, kalelerden de dârüşşifâlara ve saraylara tabip ve cerrah tayinleri yapılırdı. Gerektiğinde, dârüşşifâlarda hizmet eden tabip ve cerrahlar da asker hizmetine verilirdi. 1574 yılında beylerbeyinin, gazileri ve askerleri tedavi için tabip istemesi üzerine, Sultan Süleyman Dârüşşifâsı'nda 15 akçe ile ikinci tabip olan kişi 20 akçe yevmiye ile Budin'e tayin edilmişti .

Evliya Çelebi de Budin Kalesi'nde tabiplerin bulunduğunu kaydeder. Ayrıca, harplerin sürekliliği sebebiyle halkın cerrahlık öğrendiğini, Orta Camii'nin hastane olarak kullanıldığını anlatır.

Ordu İçin Tabip ve Cerrah Yetiştirilmesi:

XIX. yüzyılda savaşlar ve salgınlar sebebiyle ordunun tabibe, özellikle de cerraha ihtiyacı

artmıştı. Ordu hekimliğinin şartları ağırdı. Ordudaki tabip ve cerrah sayısı yetmezken, çok sayıda hekim serbest çalışmaktaydı. Diğer yandan tıptaki gelişmeler doğrultusunda, sağlık eğitiminin ve hizmetinin yürütüleceği yeni kurumların tesisi kaçınılmazdı. Savaşlarda ve isyanlarla mücadelede asker sağlığının önemi açıktı. Kurumların yenilenmesi önce askerî alanda başladı. Süleymaniye Tıp Medresesi'nde okutulan tıp müfredatı Avrupa tıbbının hâkim olduğu XIX. yüzyılda yetersiz kalmıştı. Çağdaş tıbbın öğretilmesi, orduya tabip ve cerrah temini ve sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi amacıyla III. Selim devrinden (1789-1807) itibaren yeni adımlar atıldı.

Devlet kurumlarında yenilenmenin öngörüldüğü Nizâm-ı Cedîd programı kapsamında yürürlüğe giren Bahriye Kanunnâmesi (1804) ile savaş gemilerine tayin edilen birer hekim ve cerrahın yanı sıra bir Donanma-yı Hümâyûn Hekimbaşısı ve bir de Donanma-yı Hümâyûn Cerrâhbaşısı tayin edilmesi, maiyetlerinde mülâzım ve talebelerin bulunması hükme bağlandı. Kasımpaşa'da bulunan Tersâne-i Âmire ve Donanma ile ilgili sağlık hizmetleri de Bahriye Kanunnâmesi ekleriyle düzenlendi (1805).

Tersane ve donanma için usta-çırak usûlü ile tabip ve cerrah yetiştirilen hastanede 1805 yılında yedi talebe bulunmaktaydı. 1806 tarihinde tersânede bir tabibhâne açılarak "fenn-i tıb" öğretilmesi ve böylece hekimliğin Osmanlı ülkesine yayılması emrinden dolayı "ispitalya" olarak ifade edilen Tersâne-i Âmire Hastanesi'nin yanına bir Tabibhâne (Tersâne-i Âmire Tabibhanesi) inşa olunması buyruldu. Donanmanın sefere çıkması halinde gemilere hekim ve cerrah yollanması, hekim ve cerrah seçiminin bir nizama bağlanması, usta ve ehil olmayanların tayin olunmaması, Osmanlı tebaa-

sından ve İslâm toplumu arasından seçilmesi ve bu hususların bir nizama bağlanmasını öngören takrirlerden sonra, 5 Ocak 1807 tarihli nizâmnâme ile Tersane Tıphanesi'nin "tıp ve cerrahlık fenleri ve diğer hususları" düzene sokuldu. Nizâmnâme'nin ilk maddesinde, "tıp ve cerrahlık ilimlerinin tedris yoluyla öğrenilmesi ve tıp talebesinin "Devlet-i Âliyye tebaasından olması gerektiği" belirtildi. Yeni yayınların sürekli izlenmesinin önemi nizamnamede açıkça belirtilmiş ve Viyana, Paris ve Londra'da yayınlanan tıp gazeteleri ile yeni telif olunan tıp kitaplarının Avrupa'dan getirilmesine, Bahriye Nâzırı memur edilmişti. Sefere çıkıldığında her gemiye verilecek olan ecza, malzeme ve cerrahî aletlerden gemilerde görevli tıp öğrencileri sorumlu olup, İstanbul'a dönüşte zimmeti hocalarına teslim edeceklerdi. 1807 tarihinde faal olan Tabibhâne'nin sonraki yıllardaki durumu bilinmiyor, ancak Nizâm-ı Cedîd'e karşı ayaklanmalar sonucunda okulun durakladığı, Bahriye Nezâreti'nin kaldırılmasıyla da faaliyetinin durduğu tahmin edilmektedir. 1822'deki Kasımpaşa yangınında ise Hastane ve Tabihane binaları yanarak yok olmuştur.

II. Mahmut Dönemi Gelişmeleri:

II. Mahmut döneminde (1808-1839) Asâkir-i Mansûre Kanunnamesi (1827) ile her bir tabura bir hekim ve bir cerrah tayin edilmesi öngörüldü. İstanbul'da hekimbaşı, taşrada sancağın valisi veya mutasarrıfı tabur doktorunun tayininden sorumluydu. Ancak, tahsis edilen tabip ve cerrah kadrolarının önemli bir kısmı boş kaldı. Yeni tıbbı bilen Müslüman doktor sayısı azdı. Gayr-ı Müslim Osmanlı vatandaşı ve Avrupalı -özellikle de İtalyan- tabipler, Müslüman meslektaşlarından birkaç kat yüksek maaşlarla, asker taburlarında ve asker hastanelerinde görev yapmaya başladı. Avrupa'daki tıp eğitiminin örnek alındığı yeni bir tıp okulu kurma ihtiyacı devam ediyordu. Asıl amaç barışta ve savaşta Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusuna tıp kuralları çerçevesinde hizmet edecek olan tabip ve cerrahların yetiştirilmesiydi. Kanunnâme-i Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ile tabip, cerrah ve hastabakıcıların görevleri tanımlandı. Günümüz tıp fakültelerinin başlangıcı kabul edilen, "Tıbhâne-i Âmire" veya "Darü't-Tıbb-ı Âmire" adıyla anılan yeni tıp mektebi Sultan II. Mahmud döneminde, hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin

takrirleri doğrultusunda 14 Mart 1827 tarihinde resmen kuruldu. Tıbhâne'ye sadece Müslüman öğrenciler kabul edildi. Yeni tıp okulunun kurulmasıyla; “yeni tıbbî” bildiğini iddia eden fakat zarar veren Avrupalı bazı sahte hekimlerin bertaraf edilmesi ve Müslüman olmayan hekimlerin orduda görevlendirilmesine son verilmesi düşünülmüştü.

Bir an önce orduya cerrah yetiştirmek için Tulumbacıbaşı Konağı'nda ayrı bir cerrah sınıfı (şakirdân-ı cerrahîn) açılarak cerrah eğitimi tabip eğitiminden ayrıldı. İstanbul cerrahlarından yirmi cerrahın seçilip eğitilmesine; istek geldikçe yetişmiş olanların Asâkir-i Mansûre tertiplerine verilmesine karar verildi. Aynı çatı altında bulunan ama eğitim- öğretilimi ayrı olan Cerrahane ve Tıphane'ye Tulumbacılar Konağı yetmiyordu. Bunun üzerine Topkapı Sarayı civarında Değirmenkapı denilen bölgede sur dışında bulunan, üç koğuştan oluşan Hastalar Odası/Bostancılar Hastanesi okula dönüştürüldü ve yeni cerrahlık okulu 1832'de Cerrahhâne-i Mamûre (Asâkir-i Hassa-i Şâhâne Cerrahhânesi) ismiyle burada eğitime başladı. 1833 tarihinde, Tıphane-i Âmire'deki cerrahi sınıfı da yeni okula katıldı.

Yeni bir tıp müfredatının oluşturulması ve yürütülmesi için Viyana'dan çağrılan Karl Ambrois Bernard 1839 sonbaharında Tıbbiye'de ders nazırı, 1840 yılında ise “birinci muallim” (muallim-i evvel) olarak görevlendirildi ve 1844 tarihinde vefatına kadar Galata Sarayı Tıbbiyesi'nde görevine devam etti. Ders programı Viyana'daki Josephinum Askeri Tıp-Cerrahi Akademisi'ninkine benzer şekilde yeniden düzenledi. Eğitim dili Fransızcaydı. Sadece Müs-

lüman çocukların kabul edildiği okula 1841 yılından itibaren öğrenci sayısının üçte biri kadar reaya çocuğu, her cemaatin nüfusu oranında, alınmaya başlandı. Tıbbiye'nin hocaları Davutpaşa, Kuleli, Maltepe, Haydarpaşa, Gülhane vd. asker hastanelerinde hastaları tedavi ve takip ettiler. Tıbbiye mezunları bilgilerini pekiştirmek ve hastane hizmetleri hakkında gereken bilgilere sahip olmak için bir yıl süreyle İstanbul'daki askerî hastanelerden birinde başhekim emrinde çalışmak zorundaydı.

Osmanlıda Askeri Hekimler İçin Eğitim Hastanelerinin Kurulması:

Umur-u Sıhhiye- i Askeriye Nizamnamesi (1869) hükmüne uygun olarak mezunlar askerî hastanelere yüzbaşı rütbesiyle subay olarak tayin edilmeye başlandı. Daha iyi eğitim verilmesi amacıyla ve Nizamname doğrultusunda Haydarpaşa Asker Hastanesi 1870 tarihinde “Haydarpaşa Tatbikat-ı Tıbbiye-i Askeriye Mektebi/Haydarpaşa Hastanesi Ameliyat Mektebi” ismiyle eğitim hastanesine dönüştürüldü. Aynı Nizamname ile o tarihe kadar Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne öğrencilerine mezuniyet derecelerine göre verilen itibarî rütbeler askerî rütbelere çevrildi. Böylece, orduya hekim yetiştiren, ancak sivil bir okul olan Tıbbiye-i Şâhâne, askerî bir okula dönüştü. Mezun olan tabip ve cerrahlar yüzbaşı, eczacılar Mülâzım-ı Evvel rütbesiyle Haydarpaşa Askerî Hastanesi'ne gönderilir, iki yıl uygulamalı eğitimden sonra imtihan geçerek yeterlik belgesi alanlar tabur ve hastanelere tayin edilirdi.

Deniz üslerinde ve tersanelerde hastaneler yaptırıldıktan sonra bu hastanelerden yararlandı. Kasımpaşa'da Sakızağacı semtinde bulunan Bahriye Merkez Hastanesi'nde ise 1882 yılından itibaren ihtisas şubeleri açıldı. Donanmada hizmet etmek isteyen Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâne mezunu asker hekimler 1885 yılından itibaren bir imtihan geçerek hastane stajlarını iki yıl süreyle Bahriye (Deniz) Hastanesi'nde yaptılar ve iki yıl stajdan sonra bahriye teşkilatına alındılar. Donanma'nın ihtiyacını karşılamak amacıyla 1897'de Bahriye Hastanesi'nde Eczacı ve Tımarcı Sıbyan Mektebi açılarak eczacı ve cerrah muavini yetiştirildi.

1898 tarihinde "Gülhane Seririyat Hastanesi ve Tatbikat Mektebi" açıldıktan sonra Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâne'nin 1898 mezunları tecrübe ve becerilerini geliştirmek üzere stajlarını burada yaptılar. Hastanenin müdürü Rieder Paşanın getirdiği "svester (schwester/sister)" adı verilen eğitilmiş Alman hemşireler hasta bakımının yanı sıra hastanenin işleyişinden de sorumluydular; ayrıca Gülhane hademelerini eğitiyor ve yönetiyorlardı. 1904 tarihinde askerî hastane olarak en ileri uygulamaların gerçekleştirildiği Gülhane Seririyat Hastanesi'nde yine hastalar ağası, ser-hademe, 17 hademe, 1 başçavuş, 2 çavuş, 12 onbaşı ve 91 er iç hizmetlerin yürütülmesi için eskiden olduğu gibi görevliydi. 1909 tarihli Gülhane Tababet-i Askeriye ve Seririyatı Nizamname-i Dahilisi gereği hekimlerin sıhhiye erlerine hastabakıcılık eğitimi verme görevi devam etmekteydi. Orduda kullanılmak üzere sargı bezi ve pansuman malzemesi ilk kez Gülhane binasında üretilmeye başlandı. 1908 yılında "Malzeme-i Sıhhiye-i Askeriye İmalathanesi" adını alan salonda ilaç üretimine de başlandı. II. Meşrutiyet'in yenilik ortamından yararlanan

dönemin Gülhane müdürü Dr. Julius Wieting (Paşa) Harbiye Nezâreti'ne başvurarak Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi'ni ayrı bir tıp okuluna dönüştürdü.

XVIII. yüzyılın sonlarında, özellikle de XIX. yüzyılda ordunun yeniden yapılandırılarak çağdaştırılması faaliyetleri çerçevesinde Osmanlı coğrafyasının her köşesinde giderek artan sayıda sabit ve seyyar asker hastaneleri kurulmaya başlandı. Savaşların ve salgınların yoğunlaştığı dönemlerde geçici hastaneler de açıldı. Kışla ve garnizonda ihtiyaca göre hastane açılması ilgili tüzüklerin gereği idi.

Asker Hastaneleri:

İlk asker hastaneleri Sultan III. Selim döneminde (1789-1807) açıldı. Nizâm-ı Cedîd Ordusu'nun kurulmasıyla (1793) asker teşkilâtında başlatılan yeni düzenlemeler tıp alanını da içine aldı ve çağın gelişmelerine uygun olarak planlanıp düzenlenen sabit asker hastaneleri inşa edilmeye başlandı. Hastane kelimesi ilk olarak asker hastaneleri için kullanıldı. XVIII. yüzyılın sonlarında kurulan Tophane-i Âmire Hastanesi/Taksim Topçular Hastanesi ilk asker hastanesi olarak bilinir. Selimiye Kışlası Üsküdar Ortası Hastanesi (1799), Üsküdar'da Toptaş Asâkir-i Hâssa-i Muhammediye Hastanesi (1799), Levent Çiftliği Hastanesi (1800) ve Zeytinburnu Hastanesi (Cebehane Hastanesi, Mühimmât-ı Harbiye-i Askeriye Hastanesi) en eski asker hastaneleridir.

Yeniçeri Ocağı'nı lağvedip Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'yi kuran Sultan II. Mahmud (1808-1839) devrinde İstanbul'da birçok asker hastanesi yaptırıldı: Bâb-ı Seraskerî Hastanesi (1826), İstanbul'un en büyük hastanelerinden biri olan Maltepe Hastanesi/Asâkir-i Mansûre Hastanesi (1827), donanmaya mensup er ve subaylar için Kasımpaşa'da Tersâne-i Âmire Hastanesi/Asâkir-i Bahriye Hastanesi/Bahriye Merkez Hastanesi (1827), Humbarahane-i Âmire Hastanesi (1831), Selimiye Hastanesi (1833), Maçka'da Mekteb-i Harbiye Hastanesi (1834), Tersane İplikhanesi Hastanesi, Liman-ı Kebîr/Büyükliman Hastanesi (1836) sayılabilir. Taşrada ilk olarak 1826'da Edirne'de ve 1828'de İzmir'de asker hastaneleri kuruldu. Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde de asker hastaneleri yaptırıldı.

İstanbul'da hâssa ordusu askerlerinin tedavisi için Kuleli Kışlası yakınında Kuleli Hastanesi (1844), Selimiye Kışlası yakınında Haydarpaşa Asker Hastanesi (1845), İstanbul yakasındaki topçu askerlerin tedavisi için Gümüşsuyu Asker Hastanesi (1845) açıldı. Gülhane Hastanesi (1848) Asâkir-i Hassa-i Şâhâne'nin yerleştiği Topkapı Sarayı bahçesinde kuruldu. Asâkir -i Şâhâne Alay ve Taburlarının Hizmet-i Sıhhiyesinde Müstahdem Memurinin Vezaiifi Hakkında Nizamname (4 Ağustos 1873) ile asker hastanelerinde görevlendirileceklerin vazifeleri yeniden belirlendi.

İhtiyaç hâlinde sivil hastalar da asker hastanelerinden yararlanırdı. Esasen askerî hastanelere askerlerden başkası kabul edilmese de hastane bulunmayan yerlerde kimsesiz ve fakir hastalar askerî hastanelere başvurabilirdi. Hatta aynı binada faaliyet gösteren gureba ve asker hastaneleri mevcuttu. Gümüşsuyu, Yıldız ve Haydarpaşa Askerî Hastaneleri'nde ise Saray mensupları da tedavi edilirdi.

Günümüzde Askerî Sağlık Sistemi:

Günümüzde Türk ordusunun askerî sağlık sistemi, ileri teknoloji, hızlı müdahale ve entegrasyon esasına dayalı modern bir yapıya sahiptir. 2016 sonrası yapılan düzenlemelerle askerî hastaneler Sağlık Bakanlığı bünyesine devredilmiş, böylece sağlık hizmetlerinde standartlaşma ve kaynakların daha verimli kullanımını sağlamıştır. Bu sistem sayesinde hem askerî personel hem de siviller daha geniş ve donanımlı sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Ayrıca modern tıbbi cihazlar, mobil sağlık üniteleri ve gelişmiş ameliyat teknikleri, askerî sağlık hizmetlerinin kalitesini önemli ölçüde artırmıştır.

Bununla birlikte Türk Silahlı Kuvvetleri, operasyonel sağlık hizmetlerini aktif şekilde sürdürmektedir. Özellikle sahra hastaneleri, helikopter destekli tıbbi tahliye (MEDEVAC) sistemleri ve eğitimli sağlık personeli sayesinde yaralılara en kısa sürede müdahale edilmektedir. Askerî sağlık personeli; savaş cerrahisi, travma yönetimi ve KBRN tehditlerine karşı özel eğitimler almakta, bu da sistemi daha güçlü hale getirmektedir. Günümüzde Türk askerî sağlık sistemi, sadece savaş alanında değil, doğal afetler ve uluslararası görevlerde

de etkin rol oynayan kapsamlı ve dinamik bir yapıya dönüşmüştür.

Modern Türk ordusunda sağlık hizmetlerinin en kritik yönlerinden biri, sahada verilen sağlık desteğidir. Özellikle sınır ötesi operasyonlar, terörle mücadele ve barışı koruma görevlerinde:

- Sahra hastaneleri hızlı şekilde kurulabilmektedir.
- Yaralı askerler için ileri seviye ilk müdahale yapılmaktadır.
- Tıbbi tahliye (MEDEVAC) sistemleri ile yaralılar hızlıca hastanelere ulaştırılmaktadır.

Helikopter ve zırhlı ambulans sistemleri sayesinde "altın saat" (yaralanmadan sonraki kritik süre) en verimli şekilde değerlendirilmektedir.

Türk ordusunun askerî sağlık sistemi, Orta Asya'daki basit tedavi yöntemlerinden başlayarak Osmanlı'da kurumsallaşmış, Cumhuriyet döneminde modernleşmiş ve günümüzde entegre bir yapıya dönüşmüştür. Bu gelişim süreci, hem savaş koşullarının zorunlulukları hem de tıp biliminin ilerlemesiyle şekillenmiştir.

Kaynakça

- K. Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastahaneleri*, c. 1, İstanbul 1976, s. 14-15; Hoca Sadeddin Efendi (1536/7-1599), *Tacu't-Tevarih*.
- K. Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastahaneleri*, c. 1, s. 20.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c. 6, s. 406; c.7, s. 10; K. Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastahaneleri*, c. 1, s. 21, 24-25.
- 1672 tarihli Kamanıçe Seferini örnek olarak verebiliriz. Bkz. M. N. Türkmen, "XVII. Yüzyıl Sefer Organizasyonunda Sağlık Hizmetlerinin Sunumuna İlişkin Bir Araştırma (1672 Tarihli Kamanıçe Seferi Örneği)", s. 879-881.
- N. Sarı, "Mekteb-i Tıbbiye (1827-1909)", s. 7-28.
- 29 A. Ataç, "Osmanlı Devleti'nde Askeri Sağlık Hizmetleri", s. 260.
- K. Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri*, c. 1, 1976, s. 38-39; Kanunname-i Umur-u Askeriye, Ceride-i Askeriye Basımevi, İstanbul 1288 (1872); N. Yıldırım, İstanbul'un Sağlık Tarihi, s. 170-192.

Hilâl ADSIZ
Atatürk Üniversitesi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Bölümü Mezunu

DESTÂN-I İRÂDE-İ MİLLİYYE ÜZERİNE

Bu şiiri, bağımsızlık mücadelemizi yalnızca geçmişe ait bir tarih olarak değil, bugün de süren bir irâde hâli olarak düşündüğüm için kaleme aldım. Şehitlerimizin emânet ettiği vatan bilincini ve millî irâde-nin sürekliliğini dizelerimde yeniden hatırlatmak istedim.

Yazarken Millî Mücadele rûhunu, Meclis'in kararlılığını ve bayrağın temsil ettiği iman ile hürriyet değerlerini merkeze aldım. Tarihî hâfıza ile bugünün sorumluluğu arasında bir bağ kurmaya çalıştım. Mehmet Âkif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Yahya Kemal Beyatlı'nın tarih ve inanç kavrayışları, söyleyişimi etkiledi; ancak bu etkiyi kendi sesimle yeniden kurma gayreti içinde oldum.

Şiiri yazdığım dönemde Nusaybin-Kamışlı sınırında Türk bayrağının indirildiğine dâir haberler, içimde derin bir sarsıntı uyandırdı. Bu hâdisenin bende bıraktığı hassâsiyet, dizelerimde bayrağa ve millî irâdeye daha belirgin bir vurgu olarak yer buldu.

Benim için bu şiir, geçmişe dönük bir met-hiye değil; bugün de süren bir vicdan nöbetidir.

DESTÂN-I İRÂDE-İ MİLLİYYE

Fütühât-ı azîme ile kuvvet bulur Anadolu'nun sinesi,
Şahâdet membaından süzülür toprağın cevheri,
Fedâiler sinelerde çırpınır râyet-i müdâfaa-i istiklâl ü iman,
Kuvâ-yi Millîye'de sedâ bulur hitâb-ı müdâfaa-i vatan;
Yerde kalmaz, semâya bir hü mâ gibi pervaz eder istikbâlin nidâsı!

Serhad boyunda titrer ecdâdın hâtırası,
Kubbe-i muallâda yankılanır şahâdetin nidâsı,
Ebedî kandili yanar semâ-yı vatanda,
Hürriyet mefkûresi yeşerir her devranda;
Yerde kalmaz, al sancak olur istiklâlin yazısı!

İnönü cephesinde çelikleşir ordunun sesi,
Sakarya hattında tecellî eder nusretin seferi,
"Hatt-ı müdâfaa yoktur!" diye şahlanır vatan,
Her karış toprağı hamîyyetle ayakta tutar insan;
Yerde kalmaz, destan olur o şanlı günün menkıbesi!

Sulh ü selâmet yolunda titrer bayrağın niyâzi,
Hey'et-i Murahhasa lîsânında büyür hakkın dâvâsı,
Muâhede-i sulhiye okunur cümle cihâna Lozan'da,
Gâzi Meclis alkışlar, istiklâl perçinlenir Ankara'da;
Yerde kalmaz, mühür olur Meclis'in irâde beyânı!

Şehidânın ardından diner mi vatanın nefesi?
Mezar taşlarında bile okunur istiklâl vasiyyeti,
Her isim bir yıldız olur, parıldar semâda nişan,
Al sancak altında toplanır eslâf u ahlâf bir vicdan;
Yerde kalmaz, gönüllerde yaşar şühedânın hâtırası!

Cihan önünde görünür Türk'ün izzet ü vakar hulâsası,
Meclis'in sinesinde saklıdır sabr u metânet mayası,
Kongre ruhu dirilir, kurtuluşun ilk nârası duyulur Samsun'da,
Hâkimiyet tecelli eder, irâde berkarar olur Meclis-i Âlî'de;
Yerde kalmaz, cihâna yayılır hakkın müstakim mânâsı!

Âbide nizâmında görünür vefânın müessesesi,
Mâbedin eşîğinde yükselir duânın sedâsı,
Tekbirle yükselir hilâl, titrer minârede ezan,
Sükût içinde birleşir gönüller, âsûde olur zaman;
Yerde kalmaz, ebedde nöbet tutar rahmetin duâsı!

ŞİİR SÖZLÜĞÜ

Destân-ı İrâde-i Milliyye : Sözlük

İrâde-i Milliyye: Millî irâde, halkın ortak kararı

Fütühât-ı azime: Büyük fetihler, büyük zaferler

Sîne: Göğüs, bağır

Şahâdet: Şehitlik, Allah yolunda ölme

Memba: Kaynak

Cevher: Öz, değerli unsur

Fedâî: Kendini fedâ eden kişi

Râyet: Bayrak

Müdâfaa: Savunma

İstiklâl: Bağımsızlık

İman: İnanç

Kuvâ-yi Milliye: Kurtuluş

Savaşı'ndaki yerel direniş birlikleri

Sedâ: Ses

Hümâ: Mitolojik, uğurlu ve yüce kuş

Pervaz etmek: Kanat açıp yükselmek

Serhad: Sınır

Ecdat: Atalar

Kubbe-i muallâ: Yüce kubbe
(gökyüzü için mecaz)

Mefkûre: Ülkü, ideal

Devran: Zaman, dönem

Tecelli: Ortaya çıkma, gerçekleşme

Nusret: Zafer, yardım

Hamiyyet: Vatanserverlik, fedakârlık

Menkıbe: Efsaneleşmiş olay,

kahramanlık hikâyesi

Sulh: Barış

Selâmet: Huzur, esenlik

Hey'et-i Murahhasa: Delegeler kurulu

Muâhede-i sulhiye: Barış antlaşması

Lozan: 1923 Lozan Barış Antlaşması'nın
imzalandığı şehir

Gâzi Meclis: TBMM (Kurtuluş Savaşı'nı
yöneten Meclis)

Şehîdân: Şehitler

Vasiyyet: **Vasiyet**, son öğüt

Eslâf: Geçmiş nesiller

Ahlâf: Sonraki nesiller

İzzet ü vakar: Onur ve ağırbaşlılık

Hulâsa: Özet

Metânet: Dayanıklılık, sağlamlık

Kongre ruhu: Kurtuluş Savaşı öncesi yapılan

kongrelerin (Samsun, Erzurum, Sivas)

bağımsızlık ruhu

Hâkimiyet: Egemenlik

Meclis-i Âlî: Yüce Meclis (TBMM)

Âbide: Anıt

Müessese: Kurum

Hilâl: Ay şekli, bayraktaki sembol

Âsûde: Huzurlu

Müstakim: Doğru, dürüst

ANDIMIZ

Türk'üm, doğruyum, çalışkanım,
İlkem; küçüklerimi korumak,
büyüklerimi saymak, yurdumu, milletimi
özümnden çok sevmektir.

Ülküm; yükselmek, ileri gitmektir.

Ey büyük Atatürk!

Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe
durmadan yürüyeceğime ant içerim.
Varlığım, Türk varlığına armağan olsun.

Ne mutlu Türküm diyene!